

SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME SUÇU (TCK md. 215)

Kenan Evren YAŞAR *

“...İşte kardeşim, her şeyden evvel bunu düşünerek sana ölümünde saygı gösterdim ve işte bunun için yaptıklarım kral Kreon’a bir cürüm gibi, küstahça bir isyan gibi geliyor.”

*Antigone ***

ÖZET

Övmenin cezalandırılabilir olması için bir suça veya suçluya yönelmesi gerekmektedir. Kanun koyucu suça ve suçluya yönelik övgü içeren, onu haklılaştırmaya çalışan ifadeleri, kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlike doğurması durumunda bu düzeni korumak amacıyla . Suçun ifade edilen somut tehlike hali, her ne kadar ifade özgürlüğünün korunması için bir sınır oluşturuyor ise de, düzenleme ile ifade özgürlüğünü tehlikeye sokan bir suçun ortaya çıktığını tespit etmek mümkündür. Birçok ülke kanunda yer alan bu suçun uygulamasının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin de sıklıkla kararlarında vurguladığı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. maddesi ile birlikte gerçekleştirilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Açık ve yakın tehlike ölçütü, ifade özgürlüğü, kısıktırma, objektif cezalandırılabilme şartı, propaganda, suçu ve suçluyu övme suçu, somut tehlike suçu.

* Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

** Sophokles’in Yunan Mitolojisinden etkilenecek yazdığı Antigone (MÖ 440) adlı trajediden bir tirat.

RÉSUMÉ

L'apologie pénalement réprimée consiste en une glorification ou une justification valorisant d'un acte criminel ou de son auteur. La législateur vise que préserve de la tranquillité de l'ordre public avec cette incrimination. Cependant cette infraction pourrait s'agir d'un délit d'opinion, ce qui peut s'avérer dangereux pour la liberté d'expression. Donc, les exigences répressives du législateur doivent être conciliées avec celles de l'article 10 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, la cour européenne étant très attentive au respect de la liberté d'expression. La liberté devrait être au cœur de la démocratie et de l'Etat de droit.

Mots-clés: la liberté d'expression, incitation, propagande, apologie de crime, provocation non suivie d'effet.

GİRİŞ

Suç, kaynağını hukuk normlarından alan ve toplumda karşılığı olan hukuki değerlerin bir veya birkaçını ihlal eden veya bu değerleri tehlikeye sokan bir insan filidir. Suç ve ceza ilişkisi, toplumun kendisine ve/veya mensuplarına karşı gerçekleştirilen haksızlığa karşı gösterdiği genel kınama ile temellenmektedir. Bu temel; kınamanın herkes tarafından paylaşılmaması, suçun veya suçlunun çeşitli saiklerle onaylanması durumunda zayıflayacaktır. Bu zayıflama neticesinde toplumdaki suç ve suçluya ilişkin değer yargıları zedelenecek, adil bir yargılama sonrası verilmiş olan mahkûmiyet hükmünün temelsiz kalarak adeta basit bir resmi belgeye dönüşecektir. Suçu bir depreme benzetirsek, bu depremin artçı sarsıntılarında korunma gayretine benzeteceğimiz çalışmamızın konusu olan “suçu ve suçluyu övme” suçu, hukukumuzda olduğu gibi, birçok ülke hukukunda da barış içinde yaşayan toplumu tehdit eden bir olgu olarak kabul edilmiştir.

Kamu barışını tehdit eden bu suçu, düşünce özgürlüğü birlikte düşünmek gerekmektedir. Zira suçu/suçluyu onaylamak, övmek veya müdafaa etmek bir düşüncenin tezahürüdür¹. Ancak belirtmek gerekir ki, incelediğimiz suç ile sınırlanan kişilerin bizatihi düşüncelerinden ziyade düşünce-

1 Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), s. 539.

lerinin ifade edilmiş, dış dünyaya yansımış halidir². Dolayısıyla çalışmamızda ifade hürriyetinin sınırlarına da değinmek zorunludur. Dolayısıyla işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kimseye yönelik her olumlu düşünce, sempati veya bu kimsenin suç haricindeki kişiliğine olan övgülerin; aleni bir şekilde, işlenen suça ya da işlediği suç dolayısıyla bir kimseye yönelik onaylayıcı, yüceltici ifadelerden ayrılması gerekmektedir. Kanuni düzenlemenin 2013 yılındaki ifade hürriyeti lehine yapılan değişiklikten sonraki haliyle, bu ifadelerin ise ayrıca, kamu barışını açık ve yakın bir tehlikeye sokacak nitelikte olması aranmaktadır.

Bu çalışmada, düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlarının belirlenebilmesi amacıyla, öncelikle suçu ve suçluyu övme suçunun oluşması için gerekli şartlar suç teorisi içerisinde incelenecektir. Bu çerçevede, özellikle eski ve yeni kanuni düzenleme arasındaki suçun mahiyeti ve konusu itibarı ile bir karşılaştırma yapılmalıdır. Zira yeni kanun döneminde, incelediğimiz suçu soyut tehlike suçundan somut tehlike suçuna dönüştüren “açık ve yakın tehlike” kavramının açıklığa kavuşturulması ve suçun unsurları bakımından niteliğinin ortaya konulması gerekmektedir³.

Bu suç, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında, “Kamu Barışına Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir⁴. Aynı suç 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda ise “Amme Nizamı Aleyhine Cürümler” başlığı altında düzenlenmekteydi⁵. 5237 sayılı TCK’nin 215. maddesinde; “(1) İşlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya

- 2 Sulhi Dönmezer, “Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Sınırı; Hürriyetlerin Özüne Dokunan Sınırlamalar (Mahkeme Kararları Kroniği – Anayasa Hukuku)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl:1963, C: XXIX, S.: 3, s. 772; İzzet Özgenc, “Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl:1997, C: LV, S.: 3, s. 60.
- 3 Kılıç ve Eren/Türkiye (AİHM, Başvuru no. 43807/07), <http://www.yargitay.gov.tr/aihmu/load/43807-07.pdf> (Erişim Tarihi: 05.02.2015); Gül ve Diğerleri/Türkiye (AİHM, Başvuru no. 4870/02, parağraf: 41,42).
- 4 5237 sayılı TCK’nin 215. maddesinin eski TCK’daki karşılığı 312. maddenin 1. fıkrasıdır. Buna göre; “Bir cürmü alenen öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna uymamaya tahrik eden kimseye altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.” Görülebileceği gibi burada suç işleyen kimsenin övülmesi yer almadığı gibi somut bir suçun işlenmiş olması şartı da aranmamıştır. Böylece eski TCK zamanında kanunda “cürüm” olarak tanımlanan bir fiilin iyi bir davranış olduğunun alenen açıklanması suçun oluşumu için yeterli görülmekteydi.
- 5 765 sayılı TCK’nin 312/1 maddesi 5237 sayılı TCK’nin 215. maddesiyle paralel düzenlemeler içermekteydi.

çıkması hâlinde, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” denilmektedir⁶.

Özetle, çalışma geçmiş ve güncel bu düzenlemeleri ele alarak hem teorik hem de uygulama perspektifinden suçun analizini yapmayı, karşılaştırmalı hukuktan yararlanarak diğer ülkelerdeki düzenleme ve uygulamaları aktarmayı, en nihayetinde suç ile ifade özgürlüğü arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak problemleri alanlara dikkat çekmeyi gaye edinmektedir.

I. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Korunan hukuki değer ihlali suçun özünü oluşturur, fiile ihlal edici özelliğini verir. Suçla korunan hukuki değer denildiğinde, ceza normu ile korunması amaçlanan değerler kast edilmektedir. Suçun maddi unsuru olan suçun konusundan farklı olarak burada hukuk düzeni tarafından korunması amaçlanmış soyut bir değer söz konusudur⁷. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 215. maddesinde düzenlenen suç ile kanun koyucu dolaylı olarak suça tahrik sayılabilecek⁸ ve suçluyu kahramanlaştırarak onun

6 11.4.2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanununun 10 uncu maddesiyle, bu maddede yer alan “kimse,” ibaresinden sonra gelmek üzere “bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde” ibaresi eklenmiştir.

7 Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt II-III**, (İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş, 1992), 45; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, (Ankara: Seçkin, 2014), s. 104; Veli Özer Özbek vd., **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin, 2012, s. 202; Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, (Ankara: Seçkin, 2003), s. 1 vd.; Mehmet Emin Artuk-Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, (Ankara: Adalet, 2013), s.281; Durmuş Tezcan-Mustafa Ruhan Erdem-R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, (Ankara: Seçkin, 2010), s. 450

8 İncelediğimiz suç Fransa’da, Fransa Basın Özgürlüğü Kanunu’nun m.24/5’de sınırlı sayıda suçların övülmesi (apologie) ve daha önce aynı kanun maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen ama artık Ceza Kanunu’na (m. 421–2–5) aktarılmış olan terörün övülmesi (apologie du terrorisme) şeklinde övme suçları olarak düzenlenmiştir. Fransız doktrininde bu suç dolaylı kışkırtma (tahrik) suçu başlığı altında incelenmektedir. Buna göre kışkırtma, suça iştirak şeklinde gerçekleşebileceği gibi, doğrudan bir suçun işlenmesine şerik olarak katılmadan da kanunun düzenlediği durumlarda gerçekleşebilir. Bundan başka, kışkırtma dolaylı bir şekilde de gerçekleşebilir; dolaylı gerçekleştirilen bu kışkırtma, şiddete, nefrete ve ayrımcılığa çağrı olabileceği gibi, işlenmiş olan bir suç üzerinden suçun ve suçlunun övülmesi şeklinde de olabilir. Bu son belirttiğimiz övme, işlenmiş olan suça yönelik minimize etme, önemsemem, inkâr etme veya suça ilişkin revizyonist yaklaşımlar sergileme şeklinde de olabilir. Bkz.: J.-H. Robert, **Apologies et provocations de crimes et délits**, J.-Cl. communication., Fasc. 3170, 2015, s.10; Jean-Baptiste Thierry, Fasc. 60: **Presse et Communication, Provocation aux crimes et délits**, JurisClasseur Loi pénal spéciales, 2015, s. 14.

işlediği suçun toplumda başkaları tarafından da işlenebileceği kanaatini oluşturacak ve bu suretle toplum düzenini, kamunun barışını bozacak hareketlerin önünü almak istemiştir. Bu suç ile “kamu barışına karşı suçlar” başlığı altında düzenlenen diğer suçlarda olduğu gibi kamu barışının korunması gaye edilmiştir⁹. Belirtmek gerekir ki; İtalyan doktrininde kamu güvenliğinin ve barışının korunduğu bu suç tiplerinde, kamu güvenliğinin topluma ait bir menfaat olarak korunmasının mümkün bulunmadığını, bu kavramın, suçun hukuki konusunu değil, cezai korumanın gerekçesini (ratio) oluşturduğunu ifade eden görüşler de mevcuttur¹⁰. Fransız Basın Kanunu’nda düzenlendiği şekliyle de bu suç ile kamu düzeninin ve barışının korunmak istendiğini belirlemek mümkün görülmektedir¹¹.

Kamu barışı, hukuk devleti ilkesi ile güçlendirilen çoğulcu ve hoşgörülü bir demokrasi içerisinde; ferdi özgürlüklerin, başkalarının özgürlüklerini ihlal etmeyecek şekilde ve sınırlandırılmadan yaşanabilmesi neticesinde topluma yayılan güven duygusudur¹². Uygulamada kamu barışı, kamu düzeni ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır¹³. Kamu düzeni kavramı ise, oldukça geniş ve soyut bir kavramdır¹⁴. Kamu düzeni daha çok, unsurla-

-
- 9 Bu konuda bkz. Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994), s. 374; Erol Cihan, “*Sosyal Sınıfları Düşmanlığa Tahrik Suçu (TCK. md. 312)*”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl:1974, C: XXXX, S.: 1–4, s. 110; Köksal Bayraktar, **Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü**, (İstanbul: 1977), s. 88 vd.; Köksal Bayraktar, “*Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler*”, **Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nin 50 Yılı ve Geleceği**, İstanbul 1977, s. 591 vd.; Nevzat Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, (Ankara: 1970), s. 350; Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, (Ankara, Seçkin, 2014), s. 169.
- 10 Giancarlo De Vero, **Tutela penale dell’ordine pubblico. Itinerari ed esitti di una verifica dogmatica e politico-criminale**, (Milano: Giuffrè, 1989), s. 300 ve 301 vd. aktaran: Tuğrul Katoğlu, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, **AÜHFHD**, 61 (2), 2012: s. 681.
- 11 Crim. 23 juin 2009, n° 08–82.521, Bull. crim. n° 132 ; Dr. pénal 2009, comm. n° 119, note M. Véron
- 12 “AİHM ayrıca, yerleşik içtihadına göre, 10. maddenin 2. paragrafının yalnızca zararsız ya da alakasız olduğu düşünülen ya da kabul 5 edilen değil aynı zamanda rencide eden, şok eden ya da rahatsızlık veren “bilgilere” ya da “fikirlere” de uygulandığını hatırlatmaktadır. Bunlar çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik talepleridir ki bunlar olmaksızın, “demokratik toplumdan” söz edilemez” (bkz. Sürek ve Özdemir/Türkiye, Başvuru no. 23927/94 ve 24277/94, 57. paragraf, 8 Temmuz 1999).
- 13 Hasan Tahsin Gökcan- Mustafa Artuç-Osman Yaşar, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, (Ankara, Adalet, 2014), s. 6041.
- 14 Fazıl Sağlam, “1982 Anayasası’nın Temel Hak ve Hürriyetler Bakımından Getirdiği Sorunlar”, **Bahri Savcı’ya Armağan**, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1988), s. 434.

rı itibari ile somutlaştırılmaktadır¹⁵. Bu unsurlar; güvenlik, dirlik-esenlik, toplumun genel sağlığıdır¹⁶.

Mağduru da korumayı gaye edinen modern ceza hukuku bakış açısıyla bakıldığında, ihdas edilen bu suç ile aynı zamanda işlenmiş bir suçun mağdurunun, maruz kaldığı suçun veya failinin övülmesi suretiyle ikincil bir mağduriyet yaşamasının önüne geçilmek suretiyle mağdurun da dolaylı olarak korunmak istendiğini belirlemek mümkündür.

II. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

A. Maddi Unsurlar

1. Suçun Konusu

Her suçta hukuki değer somutlaştığı bir konunun mevcut olması gerekir. İhlal edici olan fiilin yöneldiği, korunan hukuki değeri bünyesinde barındıran bir şey veya kişi yok ise suçun tamamlanmasının mümkün olmayacaktır. Her ne kadar incelediğimiz suç somut bir tehlike suçu olarak düzenlenmiş ve açık ve yakın tehlikeye düşmesi aranan kamu düzeni ise de, suçun konusunu tehlikeye düşen kamu düzeninden ziyade, tipiklikteki fiilin yönelmiş olduğu¹⁷ “işlenmiş suç” veya “suçlu” oluşturmaktadır. Burada belirtmek isteriz ki, aslında suç veya suçlu bu suçun maddi konusudur. Bu suçla korunan hukuki değer ise bir hak olarak bireylerin barış içinde, düzen içinde yaşamayı isteme hakkıdır. Bu hakkın oluşturduğu hukuki değer ilişkin olduğu konu ise kamu düzenidir. Bu son belirttiğimiz çerçevede, övme fiilinin yöneldiği maddi konu olarak suçun ve suçlunun açıklanması elzem görülmektedir.

15 İbrahim Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)**, (İstanbul: Legal, 2014), s. 256. Kamu düzeni kavramı için ayrıca bkz.: Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Ankara: Yetkin Yayınları, 15. Baskı, 2014), s.24; Atalay, **Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Özgürlüğü**, (Doktora Tezi), (İzmir: DÜHF Yayınları, 1995), s.125.

16 Anayasa Mahkemesi de bir kararında kamu düzeni kavramının; “toplumun dirlik ve düzenliğinin sağlanmasını, devletin ve devlet kuruluşlarının korunmasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği(ni), bir başka deyimle toplumun her sahadaki düzeninin temelini oluşturan bütün kuralları kapsadığı(nı)” vurgulamıştır. E. 1976/27, K. 1976/51, 18–22, RG. 16.5.1977, **AMKD**, S.14, s. 344.

17 Koca ve Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 107.

Konunun, korunan hukuki değer olan kamu barışı ve düzeninden ayrıştırılarak suç ve suçlu olarak belirlenmesi, kamu barışı ve düzenini bu suç açısından önemsiz bir hale getirmemektedir. Son tahlilde, fiilin üzerinde gerçekleştiği suçun ve suçlunun övülmesi kamu barışını ve düzenini tehlikeye sokacaktır. Suçun somut tehlike suçu olması nedeniyle, hâkimin suç ve suçluya ilişkin övücü ifadelerin bu tehlikeyi somut olarak ortaya çıkarıp çıkarmadığına da bakması gerekmektedir. Ayrıca bu ifadeler ile bozulma tehlikesi açık ve yakın bir şekilde ortaya çıkan kamu düzeni arasında illiyet bağının belirlenmesi gerekmektedir. İfadelerin bu tehlikeyi ortaya çıkarmaya elverişli olması gerekmektedir. Elverişlilik itibari ile övülecek bir suç veya suçlunun bulunması gerekmektedir. Eğer övücü ifadelerin yöneldiği işlenmiş olan bir suç veya suçlu tespit edilememiş ise suçun konusunun yokluğundan bahsedilecektir.

a) Suçun Övülmesi

Maddede yer alan seçimlik hareketlerden ilki *işlenmiş olan bir suçun alenen* övülmesidir. Bu nedenle *işlenmiş suç* ifadesinden ne anlaşıldığının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

(1) İşlenmiş Suç

765 sayılı TCK'nin 312. maddesindeki düzenlemede somut olarak bir suç veya suç işleyen kişinin bulunmasına gerek kalmadan, ceza normlarının suç saydığı bir fiilin açıkça övülmesi veya iyi görüldüğünün söylenmesi bu suçun oluşması için yeterli sayılmaktaydı¹⁸. 5237 sayılı TCK'nin 215. maddesindeki düzenlemeye göre ise bu suçun oluşması için işlenmiş bir suçun varlığı aranmaktadır¹⁹. Maddenin gerekçesi de bunu doğrular şekilde ele alınmıştır. Buna göre, suçu ve suçluyu övme suçunun oluşması için, failin işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişiyi alenen övmesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi, önceden bir suçun işlenmiş olması, suçu ve suçluyu övme suçu açısından bir önkoşuldur. Burada bahsedilen önsuçun düzenlendiği kanunun özel veya genel olmasına

18 Bu yönde 765 sayılı TCK döneminde ortaya atılan görüşler için bkz. Önder, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 399.

19 Bu suç için bir mahkûmiyetin veya bir mahkûmun bulunması gerektiğini düşünen görüş için bkz. Ersan Şen, "Suçu ve Suçluyu Övme", **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl. 3, Sayı 7, Ağustos 2008, s. 102.

bakılmaksızın teknik anlamıyla suç olması yeterli sayılmaktadır. Ancak, önsuç (öncül suç), kabahat, disiplin veya sportif cezayı gerektiren bir fiil ise ortada suç olmayacağından, suçu ve suçluyu övme suçu da oluşmayacaktır²⁰. Övülen suçun cezasının müebbet hapis veya adli para cezası olmasının incelediğimiz suç bakımından bir farkı yoktur.

İşlenmiş önceki suçun varlığıyla kastedilen, ön suçun işlendiğinin mahkeme kararıyla tespit edilmiş olmasıdır. Bazı yazarlara göre işlenmiş suçun varlığından bahsedebilmek için, masumiyet karinesinin ve kanunilik prensibinin zorunlu bir sonucu olarak kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bulunması gerekmektedir²¹. Bu düşünceye göre suçu ve suçluyu övme suçundan failin cezalandırılması için ortada kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü veya mahkûm bulunmalıdır. Kanaatimizce bu suçun oluşabilmesi için böyle bir mahkûmiyet şartının aranması normun *ratio legisine* uygun bir yorum ve uygulama olarak görünmemektedir. Övmenin konusunu geçmişte gerçekleşmiş, suç niteliği olan bir olay oluşturmaktadır, yani övme fiili ile haksızlık içeren somut bir olayın belirtilmiş olması yeterli olmaktadır. Bu somut olayın gerçekleştiği mahkeme kararıyla tespit edildiğinde, tespit edilen bu somut olaydan dolayı failin cezai sorumluluğunun bulunmaması veya failin şahsi cezasızlık sebebinden yararlanan bir kimse olması durumunda da incelemiş olduğumuz övme suçu oluşabilecektir²². Bu durumun mefhumu muhalifinden çıkarılacak sonuç; ön suçun işlendiği maddi vakıa olarak mahkeme kararıyla kesin olarak tespit edilmediği sürece, bu suçu oluşturan olayın övülmesi anılan suçu oluşturmaz. Başka bir ifadeyle, ön suç için gerekli koşul, suçun varlığının tespiti olup, bu suçtan dolayı mahkûmiyet verilmiş olması aranmamaktadır. Örneğin bu suçun failinin, fiili ve işleyeni övdüğü zaman diliminde henüz yargılama sonuçlanmamış ise veya çeşitli nedenlerle suçun işlendiği kesin olarak belirlenememiş ise, işlenmiş olan bir suçtan bahsedilemeyeceğinden, bu eylemler övme suçunu oluşturmaz. Zira bir suçun işlenmiş olduğu, ancak kesinleşmiş bir yargı kararıyla tespiti halinde kabul edilebilir. Ancak mahkûmiyet incelediğimiz suç açısından şart değildir. Ön suç hakkındaki tespitin ulusal, yabancı ve uluslararası bir mahkeme tarafından yapılması arasında fark olmadığı kanaatindeyiz. Ancak başka ülke mahkemesinin

20 Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 398.

21 Şen, "Suçu ve Suçluyu Övme", s. 103-104.

22 Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 400.

tespit ettiği suçun ülkemiz açısından da suç olarak kabul edilmiş olması gerekir. Kanaatimize, Uluslararası mahkemelerin verdiği kararlarda da yetkisini kabul edip etmemek farklı sonuçlar doğurmayacaktır. Bu çerçevede Fransız Basın Özgürlüğü Kanunu'nda özel olarak 24bis maddesi ile ikinci dünya savaşı sonrası kurulan mahkemelerin verdiği kararların da övme suçuna vücut vereceği kabul edilmiştir²³. Benzer bir düzenlemenin Alman Ceza Kanun'unda da olduğu görmekteyiz²⁴. Roma Statüsüyle Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetkisini kabul eden ülkelerde bu mahkemenin verdiği kararlar tespit edilen suçların övülmesinin de suç oluşturacağı tartışma yok iken, bizim gibi bu mahkemenin yetkisini kabul etmeyen ülkelerde incelediğimiz suç açısından, bu mahkemenin verdiği kararın nasıl bir etki edeceği tartışılabilir. Kanaatimizce statüsü imzalanmamış, yetkisi kabul edilmemiş olsa dahi bu mahkeme tarafından bir suçun tespit edilmesi durumunda, bu tespiti yabancı mahkeme kararı gibi görmek, dolayısıyla tespit edilmiş suç veya suçluya ilişkin aleni övmeler, kamu güvenliği açısından açık ve yakın tehlike oluşturduğu sürece incelediğimiz suçun cezası ile cezalandırılacaktır.

Suç ve suçluyu övme suçunun failinin cezalandırılabilmesi için, övülen suç açısından aranan objektif cezalandırılabilme koşullarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Aynı şekilde suç ve cezayı düşüren bir sebeple övülen suç hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılamadığı durumlarda ön suçun oluştuğu yine kesin olarak belirlenemediğinden işlenmiş bir suçtan bahsedilemeyecektir, bunun sonucu olarak da bu tarz fiilleri övmek anılan suç oluşturmayacaktır²⁵. Böyle bir ihtimalde, incelediğimiz suça teşebbüs halinde oluşup oluşmayacağını teşebbüs başlığımız altın ayrıntılı ele alınmaktadır.

23 Fransız Basın Özgürlüğü Kanunu, 24bis. maddesi: "23. maddede belirtilmiş olan imkânlardan biriyle 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşması'yla kurulmuş olan Uluslararası Askeri Mahkeme'nin kuruluş belgesinin 6. maddesinde zikredilmiş olan insanlığa karşı cürüm işlemiş örgütlerin işlediği suçların varlığını tartışma konusu yapmak" ceza yaptırımına bağlanmıştır. (Bu düzenlemenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinde düzenlenen ifade hürriyetini ihlal ettiği ileri sürülmüş, ancak AİHM bu durumun ihlal oluşturmadığını belirten kararlar vermiştir. Bkz. AİHM, 24 juin 2003, Garaudy/ France). Bkz.: dipnot 68.

24 Bkz.: dipnot 69.

25 Önder'e göre ise, suç ve cezayı düşüren bir sebeple övülen cürüm hakkında kovuşturma yapılmasa dahi, övme suçu yine de oluşacaktır (Önder, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 400).

TCK m. 215’de “işlenmiş bir suç” denildiğinden ve açıkladığımız üzere bunun da kesinleşmiş bir yargı kararı ile kesinleşmiş bir tespite dayanması gerektiğinden, övülen suçun, işlenmiş, tamamlanmış, bitmiş veya en azından teşebbüs aşamasında kalmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla icra hareketlerinin tamamlanması ile bitmesi arasındaki bir zaman diliminde, faile, failere veya suça ilişkin övücü ifadelerin kullanılmasının Anayasa’da yer alan suçsuzluk karinesi de (AY. m. 38) göz önünde bulundurulduğunda incelediğimiz suçu oluşturmayacaktır. Bu durumda şartları oluşmuş ise suça iştirakten söz edilebilir. Bu aşamadaki bir fiilin övülmesini failin amacına göre çözülebileceği de ileri sürülebilir²⁶. Kanaatimizce, bu düşünce genişletici yorum sınırlarını zorlayarak kanunilik ilkesini ihlal edecektir.

TCK’nin benimsediği sisteme göre suçlar esasen kasten işlenir, ancak kanunun açıkça belirttiği hallerde suçlar, dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali anlamına gelen taksirli hareket ile de işlenebilir. Bu açıdan manevi unsuru taksir olan bir suçun övülmesi ile kasten işlenmiş olan bir suçun övülmesi arasındaki farklılığın da ortaya konulması gerekmektedir.

(2) Taksirli Suç

Övülen suçun kasti veya taksirli olmasının bir etkisi var mıdır sorusuna da cevap vermek gerekecektir²⁷. Bir görüş taksirde neticenin istenmemiş olmasından hareketle neticeye itibar ederek, taksirli suçlarda övmenin mümkün olmayacağını, aksi görüşte olanlar ise taksir kavramında göreve aykırılığı ve hareketin iradiliğini esas alarak övme suçunun taksirli suçlarda da mümkün olabileceğini ileri sürmektedir. Taksirli suçların mahiyetinin suçun övülmesine engel olduğu düşüncesinde olan ilk görüş, bu suçun sadece kasti suçlar bakımından geçerli olacağını belirtmektedir. İkinci görüş ise kanunun suç ifadesi kullandığını, kasti veya taksirli suç şeklinde bir ayırım yapmadığını belirtmektedir. Bu son görüş; taksirli suçların da, bu suça maruz kalmış mağdurlarını derin şekilde etkileyebileceğini, dolayısıyla bu suçların övülmesinin de kamu düzeni tehlikeye sokabileceğini; ayrıca taksirli suçlarda taksiri meydana getiren hareket şekillerinden sakınılması hususundaki dikkat ve özenin yükümlülüğünün etkinliğinin kamu

26 Olası kasta ilişkin açıklamalar için Manevi Unsur başlığımızın altındaki açıklamalara bakınız.

27 Farklı görüşler için bkz.: Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 398.

nezdinde sarsılmasına sebep olabileceğini vurgulamaktadır²⁸. Madde metninde işlenmiş olan suçtan söz edilmektedir.

Taksirli suçlarda ise daha çok “suçun işlenmesi” değil de “suçun işlenmesine neden olma” söz konusu olacağından ve ayrıca taksirli suçun mahiyeti de gözetildiğinde, taksirli suçun övülmesinin muhatabı suç övmek suretiyle kamu barışını tehlikeye sokamayacağından, bizimde katıldığımız ilk görüşe göre, yalnızca kasıtlı suçları övmek anılan suç oluşturacak taksirli suçların övülmesi anılan suç oluşturmayacaktır²⁹.

(3) Teşebbüs Aşamasında Kalmış Suç

Teşebbüs aşamasında kalmış olan bir suçun veya bu aşamada kalmış olan suçlunun övülmesi incelediğimiz suç oluşturacaktır³⁰. Başka bir ifadeyle, cezalandırılabilir teşebbüs halindeki suçların övülmesi bu suç oluşturacaktır³¹. Ancak henüz övülen suç, işlenip tamamlanmamış veya teşebbüs derecesinde olmayıp, işlenmekte olan bir suç ise, buradaki övme fiili kanaatimizce suç ve suçluyu övme suçunu kapsamında değil, şartları oluşmuş ise işlenmekte olan suçta manevi yardım kapsamında değerlendirilebilir. İşlenecek olan bir suçun övülmesi de incelediğimiz suçun hazırlık hareketi olarak veya manevi yardım kapsamında değerlendirilmelidir³².

Övme hareketinin konusunu oluşturan suçtan fail gönüllü olarak vazgeçmiş ise, bu gönüllü vazgeçmeyi eleştirerek, suçun tamamlanmasının yerinde olacağını söylemek suretiyle de övme hareketi gerçekleştirilebilir. Böyle bir fiil ile incelediğimiz suçun oluşup oluşmayacağı tartışılmalıdır. Gönüllü vazgeçmenin mahiyetini açıklayan teoriler nazara alındığında bu kurumun, haksızlık ve kusurluluğun dışında, cezayı kaldıran şahsi bir sebep olduğu kabul edildiği görülmektedir³³. TCK’ni 36. maddesine ve gerekçesine bakıldığında kanun koyucunun suç politikası teorisinden

28 Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 399.

29 Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, s. 6511; İsmail Malkoç, *Açıklamalı İhtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu*, 2. Cilt, (Ankara: 2008), s. 1521; Ali Parlar- Muzaffer Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Cilt 2, (Ankara: Seçkin, 2010) s. 1594.

30 Şen, *“Suçu ve Suçluyu Övme”*, s. 108.

31 Bayraktar, *Suç İşlemeğe Tahrir Cürmü*, s. 212.

32 Yener Ünver, *Adliyyeye Karşı Suçlar*, (Ankara: Seçkin, 2. Baskı), s. 317.

33 Bu teoriler; suç siyaseti teorisi, af-ödül teorisi, cezalandırmadan beklenen amaçların kalkması, hukuk teorileri, kusurun kalkması teorisidir. Teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 350-351.

hareketle gönüllü vazgeçmeyi kabul ettiği görülmektedir. Bu minvalde, kanunumuzca, gönüllü vazgeçme halinde faile ceza verilmemekte, sadece o ana kadar olan fiillerden sorumluluk tutulmaktadır. Dolayısıyla suç gönüllü vazgeçmeden dolayı tamamlanmadığı için ortada işlenmiş bir suçtan bahsedilemeyecek ve dolayısıyla bu suçu övme suçu da oluşmayacaktır³⁴. Böyle bir durumda şartları var ise TCK'nin 214. maddesindeki genel suç işlemeye tahrik suçunun oluşacağı kanaatindeyiz.

İşlenmiş olan bir suçtan, en azından teşebbüs aşamasına gelmiş bir fiilin varlığını anladığımız için, sadece her suçun teşebbüs aşamasında kalmış halini övme veya bu halin failini övme incelediğimiz suçu oluşturacaktır. Fiil hazırlık aşamasında kalmış ise, ortada, hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı suçlar müstesna, bir suçtan söz edilemeyeceğinden, bu eylemin övülmesi de suç teşkil etmeyecektir³⁵. Örneğin TCK'nin 227. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen çocuğun fuhsa teşviki, sürüklenmesi suçuna yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılmaktadır. Bu durumda bu tarz hazırlık hareketlerinin işlenmiş olmasını veya bu hazırlık hareketlerini gerçekleştiren kişileri övme fiili incelediğimiz suçu oluşturmaya yetecektir. Bir başka örnek ise rüşvet suçu için verilebilir. Rüşvet anlaşmasının sağlanıp da menfaatin temin edilmesi arasında geçen süre aslında teşebbüs aşaması olmasına rağmen, kanun koyucu rüşvet anlaşmasının yapılmasını suçun tamamlanmış hali olarak tespit etmektedir. Dolayısıyla, rüşvet alma ve verme konusunda anlaşmış ve bu anlaşma tespit edilmiş ise suç tamamlanmış sayılacak ve bu aşamadaki suçun övülmesi de incelediğimiz suçu oluşturacaktır.

(4) Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Verilmiş Olan Suç

Kanaatimizce, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin hukuki niteliği dolayısıyla bir “mahkûmiyetin” açıklanması kanunda yazan koşullar altında geri bırakılmaktadır. Bu kurum beraat hükümlerine

34 Suçu ve suçluyu övme suçun eski kanundaki düzenlemesinde genel olarak bir suçun övülmesi düzenlendiği için, bu kanun dönemindeki açıklamalara bakıldığında; gönüllü vazgeçme (ihtiyari ile vazgeçme) veya etkin pişmanlık (faal nedamet) hallerini eleştirerek suçun tamamlanmasının yerinde olacağını beyan etmek suretiyle övme hareketlerini gerçekleştiren kişilerin de suçu ve suçluyu övme suçunu işlediği belirtilmektedir. Bkz.: Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 399.

35 Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, s. 6512.

doğal olarak uygulanmamaktadır³⁶. Dolayısıyla CMK'nin 223. maddesinin beşinci fıkrası delaletiyle mahkûmiyet hükmünün anlamını şüphelinin yüklenen suçu işlediğinin sabit olması olarak değerlendirdiğimizde, ortada işlenmiş bir suçun varlığından bahsedilebilecektir. Netice olarak suçu ve suçluyu övme suçu açısından hükmün açıklanmasının geriye bırakılması incelenen suçun oluşumuna engel değildir³⁷. Nitekim uygulamada da, mahkeme suçun oluştuğunu tespit ettikten sonra şartları var ise sadece hükmünü açıklamamaktadır ve kişiyi denetime tabi tutmaktadır.

(5) Ceza Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Haller veya Hukuka Uygunluk Sebeplerinin Var Olduğu Haller

Övülen fiilin veya failin bir hukuka uygunluk sebebinden yararlandığı durumda, hukuka uygun bir fiilden bahsedileceği için bu fiilin ve failinin övülmesi incelenen suçu oluşturmayacaktır. Zira hukuka uygun bir fiilin övülmesi suç olarak kabul edilemez. Dolayısıyla ortada bir suç olmayacağı için suçu ve suçluyu övme suçundan da bahsedilemeyecektir.

Kusurluluğu etkileyen hallerde ise CMK'nin 223. maddesinin üçüncü fıkrası dolayısıyla sanık hakkında kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmemesine yer olmadığı kararı verildiği için bu durumlarda suçu ve suçluyu övme suçu açısından ortada işlenmiş bir suçtan bahsedilebilecektir. Nitekim kusur haksızlık teşkil eden fiili gerçekleştiren fail hakkındaki kınanıp kınanamayacağı yargısından ibarettir³⁸. Bu yargı neticesinde kusurlu sayılmayacak bir kişinin de işlediği fiiller suç olarak değerlendirilebilecektir.

b) Suçlunun Övülmesi

İncelediğimiz suçun fiil unsurunu oluşturan övme, işlenmiş bir suçla yönelik olabileceği gibi, işlenmiş olduğu bir suçtan dolayı bir kimseye

36 CGK, 19.4.2011, 2-58/61. www.kazanci.com.tr (Erişim tarihi: 05.03.2015)

37 Ancak bu konuda farklı görüşlerde mevcuttur. Bu görüşlerden birine göre, incelediğimiz suç açısından övülen suçun ve suçlunun kesinleşmiş mahkûmiyet kararı ile belirlenmesini arayan görüş açısından hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi uygulandığı aşamada, mahkûmiyet hükmünün açıklanmaması dolayısıyla kesinleşme mümkün olmayacağından bu suç dolayısıyla suçu ve suçluyu övme suçu oluşmayacaktır. Bkz. Şen, "Suçu ve Suçluyu Övme", s. 108.

38 İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin, 2013), s. 357.

yönelik de olabilir³⁹. Madde başlığını da madde ile birlikte değerlendiren yorumladığımızda, madde başlığında “ve” bağlacı kullanılmasına rağmen içerikte “veya” denildiği için suçun ve suçlunun övülmesi ayrı ayrı da gerçekleştirildiğinde bu suç oluşur.

Suçlunun övülmesi suretiyle bu suç işlendiğinde övülen suçlu bir kişi olabileceği gibi, bir grup kişi veya sadece belli bir suçu işleyen örgütler de olabilir⁴⁰. Bir örgütün övülmesi durumunda kanunun düzenlediği propaganda suçları ile incelenen suçun ayrımı aşağıda içtima başlığı altında irdelenecektir.

Bir kişinin suçu işleyen kişi olduğu, bu kimsenin mahkeme kararıyla suç işlediğinin tespit edilmesi suretiyle belirlenir⁴¹. Bu tespite ilişkin mahkeme kararının ise kesinleşmesi gerektiği kanaatindeyiz. Suçun yüklediği kişi tarafından işlendiğinin mahkeme tarafından tespit edilmiş olması masumiyet karanesiyle birlikte düşünüldüğünde suçun övülmesinde olduğu gibi yeterli kalmayacaktır⁴². Ancak kamuoyu önünde işlenen bir suçun varlığında, incelediğimiz suçun koruduğu hukuki değer de düşünüldüğünde, kanunilik ilkesi ile incelediğimiz suçun *ratio legis* ciddi şekilde çatılabilecektir⁴³. Bu nedenle, mahkûmiyet şartını suçun övülmesinde aranmaz iken, masumiyet karanesi çerçevesinde suçlunun övülmesinde aranması gerekmektedir.

TCK 215. madde, alenen övme fiilinin suç oluşturması için, övme fiilinin gerçekleştirildiği anda suç işlediği sabit olan bir kişinin varlığını aramaktadır. Bu kişi hakkında CMK madde 223 fıkra 4 gereği kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza tertip edilmese bile, bu suçlunun alenen övülmesi incelediğimiz suçu oluşturmaya yetecektir.

39 8. CD. 10.7.2013, 2013/12126–2013/20425, “İşlenmiş bir suçun veya işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişinin alenen övülmesi, kişinin işlediği suçun da övüldüğünü göstermektedir.” (Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s.6524)

40 Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 540,

41 Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6513.

42 Şen, “*Suç ve Suçluyu Övme*”, s. 105.

43 Örneğin kamuoyu önünde, canlı yayında veyahut sosyal medya üzerinde bir şekilde iletişim halindeyken işlenmesi durumunda, işlendiği herkes tarafından bilinen bu suçun ve failinin övülmesi, iyi görülmesinin suçu ve suçluyu övme suçunu mu oluşturacağı, yoksa suça manevi katılımı mı oluşturacağı tartışılabilir. Övülen kişinin bu suçu işleyip işlemediği hususunda bu durumda hataya düşmenin de pek mümkün olmayacağı dikkate alınmalıdır.

2. Fail

Fail bakımından özel bir niteliğin kanunda öngörüldüğü suçlar, özgü suç olarak adlandırılırlar ve yalnızca kanunda belirtilen niteliği haiz kişiler tarafından işlenebilirler. İncelediğimiz suç bakımından ise, failin belirli bir özellik taşıması gerekmediği için özgü suç değildir. Madde belirtilen “işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven” herkes bu suçun faili olabilecektir⁴⁴. Fail sayısı bakımından da kanunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Suçun faili bir ya da birden fazla kişi olabilir.

Bir kimsenin kendi işlemiş olduğu suçu ve bu suçu işlemesi nedeniyle kendisini övmesinin de bu suçu oluşturabileceğini savunan görüşler olsa da suçun koruduğu hukuki değerden dolayı biz bu görüşe katılmamaktayız⁴⁵. Kanaatimizce bu hareketler cezalandırılmayan sonraki hareket niteliğinde değerlendirilmelidir⁴⁶.

3. Mağdur

Suçun kanunda yer aldığı üçüncü kısmın “*Topluma karşı suçlar*” olması ve suç ile korunan hukuki değer kamusal barışı olması nedeniyle bu suçun mağduru toplumu oluşturan tüm bireylerdir. Diğer bir ifadeyle mağdur tüm toplumdur.

Mağdur açısından değinilmesi gereken diğer bir husus ise, övülen suçun veya suçlunun işlemiş olduğu suç sebebiyle mağdur olan kişilerin TCK 215. madde itibari ile mağdur sayılıp sayılmayacağıdır. Belirtmek gerekir ki bu kişilerde toplumu oluşturan bireylerden olduğu için mağdur-

44 Alenilik ve suçun nitelikli unsurları açısından aşağıdaki başlıklarda değinilecek olan övme fiilinin basın yayım aracılığı ile işlenmesi halinde fail açısından da ayrıca Basın Kanunu'nun 11. maddesindeki eleştirilen şelale şeklindeki objektif cezai sorumluluk hallerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

45 Malkoç, **Açıklamalı İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu**, s. 1521.

46 Çünkü kişi işlediği suçtan dolayı cezasını çekerek kamu barışı çizgisine yaptırım marifetiyle getirilmiş olmaktadır. TCK'nin 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabulü suçunda olduğu gibi, hırsızlık yapan kişiye ayrıca hırsızlık sonucu elde ettiği eşyayı satmasına ek bir ceza bağlanmamışsa, kişinin kendi işlediği suçu övmesi ve hatta kendisini bu suçtan dolayı övmesi eyleminin de bu suçu oluşturmayacağı kanaatindeyiz. Ayrıca bir kişinin suç olsa dahi eylemlerini savunması, onları övmesi, savunma hakkı çerçevesinde değerlendirilebilecektir.

dur. Ancak, mağduru ceza hukukunun önemli bir parçası haline getiren ve onun haklarının daha etkin korunmasını amaçlayan modern ceza hukuku gereği övülen suçtan dolayı mağdur olmuş kişilerin özellikle bu suçun mağduru sayılabilir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu suç ile korunan hukuki değer öncelikle bireye değil topluma aittir⁴⁷.

4. Fiil

Suçun tipik hareketini, işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişiyi alenen övmek eylemi oluşturmaktadır. Burada suçu oluşturan hareket övmektir. Bu açıdan övme hareketinin neyi ifade ettiğinin ayrıca aleniyet bakımından da tespitlerde bulunulması gerekmektedir. Açıklamalara geçmeden önce, övme hareketinin icrai bir nitelik taşıdığını söylemek gerekmektedir. Dolayısıyla bu suçun ihmali hareketle işlenip işlenemeyeceği problemi çözümlenmelidir. İhmali hareketle bir suçun işlenebilmesi için, ilgili davranışı yapmak açısından hukuksal yükümlülüğün bulunması gerekir⁴⁸. Yani failin harekette bulunmak, neticeyi önlemek yükümlülüğünün bulunduğu durumlarda bunu yapmayarak tipik neticeyi gerçekleştirebileceği durumlarda ihmali hareketle de suç işlenebilmektedir. İncelediğimiz suç açısından bu açıklamalar ve ifade özgürlüğüne ilişkin açıklamalarımız birlikte düşünüldüğünde, övme icrai hareketin ihmali şekli sayılabilecek olan “kınamama⁴⁹” durumunun, bu suçu oluşturabile-

47 Bu kabulün zincirleme suç açısından nasıl bir sonuç doğurduğu konusundaki tespitimiz için içtima başlığı altındaki açıklamalarımıza bakınız.

48 Artz-Weber, **Strafrecht Besonderer Teil**, s. 645; Tröndle- Fischer, Thomas, Beck'sche, Kurz Kommentar, s. 1685; **Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, s. 256, aktaran: Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 324.

49 Bir kimseye işlenen bir suçu veya suçluyu kınamaması nedeniyle, o suçu veya suçluyu desteklediği, övdüğü şeklinde suç isnat etmek kişileri bir düşünceyi açıklamaya zorlamak ile eş anlamlı olacaktır. Bu yönüyle, örgütlerin, hatta terör örgütlerinin bu niteliklerini kabul etmemek, bu niteliklerine yönelik açıklamalarda bulunmamak ahlaki, siyasi neticeler doğuracaksa da, incelediğimiz suç ve diğer propaganda suçları açısından herhangi bir adli sonuç doğurmayacaktır. Bu açıklamalarımıza Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun (CGK) şu kararı örnek verilebilir: Karara konu olayda bir partinin il başkanı sıfatındaki kişi “ (...) Bunun en güçlü ve somut örneği AB'nin KONGRA-GEL'i terörist listesine almasıdır. Son derece talihsiz olan bu kararın halkımıza hiçbir şekilde fayda getirmeyeceği ve tekrar çatışmalı bir sürecin başlayacağı yönünde bizleri kaygılandırmaktadır” şeklindeki ifadeleri kullanmıştır. Yargıtay CGK örgütü terör örgütü olarak görmeye yönelik bu ifadeleri ve AB'nin aldığı kararı “kışkırtıcı” olarak nitelemeyi, suçu ve suçluyu övme suçunu oluşturduğu kabul edilmiştir. Yargıtay CGK, bu ifadelerle sanığın söz konusu örgütü terör örgütü olarak kabul etmediğini, kabul edenlere de karşı çıktığını, böylece örgütün yasa dışı eylemlerini desteklediğini düşünmüştür. Ancak olayda örgütün yasadışı

ceğini düşünmek kanaatimizce düşünce ve ifade özgürlüğünü ihlal niteliği taşıyacaktır.

a) Övmek

Övmek, birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek; onu methetmek, sena etmek anlamında kullanılmaktadır⁵⁰. Övme hareketinin “suçun” övülmesi veya “suçlunun” övülmesi şeklinde tezahürü söz konusudur. Birinci durum işlenen suçtan dolayı suçun kendisinin övülmesi, ikinci durum ise işlediği bir suçtan dolayı, failin övülmesidir. Bu açıdan suç seçimlik ve bağlı hareketli bir suçtur. Seçimlik hareketli bir suçtur, çünkü suçun veya suçlunun övülmesi gerekir. Bağlı hareketli suçtur, çünkü kanunda belirtilen bu hareketler dışında suçun işlenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu suçun söz konusu olabilmesi için hareketin yönelmiş olduğu konu olarak yukarıda belirttiğimiz gibi işlenmiş olan bir suç veya suç işlemiş bir kimsenin bulunması gerekir.

Suç u ve suçlu yu övme suçunun esas hareket unsuru olan övmeden anlaşılması gerekeni ortaya koymak gerekmektedir. Bizde olduğu gibi Fransız Basın Özgürlüğü Kanunu’nda⁵¹ da övmenin tanımının yapılmadığını belirtmemiz gerekir⁵². Kavramın içeriğini doktrin doldurmaktadır. Buna göre övme, işlenen fiili yüceltmeye değer bulma, onu kutlama veya failini işlediği suçtan dolayı iyi göstermektir⁵³. Övme, bir fikrin, bir

eylemlerinin övülmesine yönelik ifadelerden bahsedilmemektedir. Daha çok söz konusu terör örgütünün, terör örgütü olarak görülmemesi kanaati yansıtılmıştır. (CGK, E. 8-345, K. 13, T. 30.01.2007).

50 <http://www.tdksozluk.com/s/%F6vmek/> (Erişim Tarihi:06/04/2015).

51 Basın Özgürlüğü Kanunu’nun 24. maddesinin 4. fıkrası da, öncelikle dolaylı tahrik olarak cezalandırılan övme durumları suç olarak düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre, Ceza Kodu’nun 2. kitabında düzenlenen hayata karşı suçlar, vücut bütünlüğüne karşı suçlar, cinsel saldırı suçları, 3. kitabında düzenlenen hırsızlık, yağma ve insanlar için genel tehlike yaratma suçları açısından dolaylı tahrik olarak tanımlanan “övme” fiili işlenebilir. Aynı şekilde, savaş suçlarını, insanlığa karşı suçları, düşmanla işbirliği suçlarını alenen övme de dolaylı tahrik suçunu oluşturacaktır. Görüldüğü üzere, Fransız hukukunda övme suçu, dolaylı olarak suç tahrik şeklinde algılanıp sadece ve özellikle ağır ve önemli suçlar açısından kabul edilmiştir. Bu şekliyle 765 sayılı kanun dönemindeki bizdeki düzenlemeyle benzeşmektedir.

52 Cass. crim., 5 févr. 2013, n° 11-85.909 ; JurisData n° 2013-001603 ; Légipresse 2013, n° 303, p. 164, note crit. E. Dreyer ; D. 2013, p. 805, note P. Egéa ; AJP 2013, p. 218, obs. O. Décima.

53 G. Le Poittevin, *Traité de la presse*, Paris, 1902-1903, t. 2, p. 52, aktaran: B. Beignier et al., *Traité de droit de la presse et des médias*, LexisNexis, 2009, no 861.

görüşün iyiliğinden, üstünlüğünden bahsedilerek değerinin belirtilmesi⁵⁴, basit anlamıyla övme, belirli bir davranışın, fiilin doğru olduğunun söylenmesidir⁵⁵. Başka bir ifadeyle övme genel anlamda bir fiilin, hareketin desteklenmesi, bu konuda görüş açıklanması demektir⁵⁶. İncelediğimiz suç açısından ise övme bu genel anlamından ziyade suçu benimsemeye, doğruluğunu belirtmeye, methetmeye, suçluyu yüceltmeye yönelmiş bir düşüncenin açıklanması şeklinde anlaşılmaktadır⁵⁷. Failin suç teşkil eden fiilini beğenmek, beğendirmek, iyi ve makbul olarak tanıtmak amacıyla gayret sarf etmek ve kanunun suç olarak tespit ettiği bir fiilin işlenmiş olmasını ve failini olumlu göstermek biçiminde görüş açıklamak da övme fiilinin ceza hukuku anlamında karşılığı olarak ortaya konulmaktadır⁵⁸. Övmeye hukuka aykırı olan durum, bir suçun doğruluğu, meşruluğu ve haklılığı hususunda, kişilerde bir bilinç oluşturulmaktadır⁵⁹. Suç oluşturan fiilin desteklenmesi, methedilmesi, şerefli bir davranış olarak gösterilmesi durumunda övmeden söz edilir⁶⁰. Yargıtay 765 sayılı kanun döneminde verdiği bir kararda, failin suç teşkil eden fiilini beğendiğini söylemesini ya da bu fiili başkalarına beğendirmeye çalışmasını suçun veya suçlunun övülmesi olarak değerlendirmektedir⁶¹.

Övmenin suç sayılabilmesi için, bir yandan sıradan bir değerlendirmeden farklı olması, diğer yandan norm ile övgü fiili arasında bir çelişki bulunması, norma rağmen, normla çelişki halinde bulunan hareketin övülmesi ve bu övmeye, suç teşkil eden fiil gibi hareket edilmesinin istenmesi gerekmektedir. Suçlunun fotoğrafının aleni bir toplantıda taşınması, afişe edilmesi yoluyla fiillerinin de övüldüğü düşünüldüğünden uygulamada uzun bir süre bu hususta mahkûmiyet hükümleri kurulmaktaydı. İfade hürriyeti lehine yapılan değişiklikler sonrası ve ülkede yaşanan siyasi iklim sonrasında uygulamada buna benzer olayların ifade hürriyeti kapsa-

54 Bayraktar, *Suç İşlemeye Tahrik Cürmü*, s. 20.

55 Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 401.

56 Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1978), s. 353.

57 Bayraktar, *Suç İşlemeye Tahrik Cürmü*, s. 20.

58 Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 403.

59 Bayraktar, *Suç İşlemeye Tahrik Cürmü*, s. 21.

60 Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 401.

61 Yargıtay 3. C.D., E.1972/173, K.1972/180, 03.05.1972; aktaran: Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 401.

mında değerlendirilip soruşturma safhasında takipsizlik kararları verildiği gözlemlenmektedir. Ancak kanaatimizce bu kararların, işlenen fiilin ifade hürriyeti kapsamında olduğunu belirtmekten ziyade suçun fiil unsuru olan övmeyi oluşturup oluşturmadığının tespitiyle verilmesi uygun olacaktır. Bu tespitten sonra, fiilin hukuka uygunluk sebebi olarak ifade hürriyeti sınırları içerisinde olup olmadığı tartışılmalıdır. Övmenin olayın anlatılmasından, hikâye edilmesinden ayırt edilmesi gerekir. Hikâye etmede olay olduğu gibi anlatılmakta, işin içine duygular katılmamakta, bu olayın iyi ve güzel bir şey olduğu değerlendirilmemektedir. Burada suç haline getirilen husus, suçun veya bu suçu işlemekten dolayı failin anlatış tarzında, herkesin bu suçu işlemenin çok güzel bir şey olduğuna inandırılmasına veya öyle düşüncülerinin sağlanmasına yönelik çabadır. Bu durumda sosyal medya araçlarının kullanılarak başkasının materyallerini yorumsuz bir şekilde sadece hikâye etmek, aktarmak maksadıyla kendi mecrasında kendisiyle temas halindeki kişilerin ulaşabileceği bir şekilde paylaşmak övme olarak kabul edilmeyebilir. Ancak bu durumun sübutu zor bir husustur ve her somut olay kendi içinde değerlendirilmelidir. TCK'nin 215. maddesi bakımından, suçu iyi gördüğünü söyleme övmenin içinde düşünülmelidir⁶². İşlenen suçun, toplumun bir kesiminde tasvip görmesi (örneğin babasını öldüreni öldürme gibi), bu suçun övülmesini suç olmaktan çıkarmaz⁶³.

Burada inkâr etmenin bu suçu oluşturup oluşturmayacağına da değinmek gerekmektedir. İnkârı suç olarak düzenleyen yasalarda⁶⁴, daha çok tarihsel olaylara yönelik genlin kabul etmediği düşünceleri ifade etmek

62 Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, s. 6044.

63 Parlar- Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, s. 1594.

64 Bu kanunlardan biri de 29 Temmuz 1881 tarihli Fransız Basın Özgürlüğü Kanunu'dur. Bu kanuna, 13 Temmuz 1990 tarihinde 90-615 numaralı "Gayssot yasası" olarak bilinen yasa değişikliği ile 24bis. maddesi eklenerek "23. maddede belirtilmiş olan imkânlardan biriyle 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşması'yla kurulmuş olan Uluslararası Askeri Mahkeme'nin kuruluş belgesinin 6. maddesinde zikredilmiş olan insanlığa karşı cürüm işlemiş örgütlerin işlediği suçların varlığını tartışma konusu yapmak" ceza yaptırımına bağlanmıştır. (Bu düzenlemenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinde düzenlenen ifade hürriyetini ihlal ettiği ileri sürülmüş, ancak AİHM bu durumun ihlal oluşturmadığını belirten kararlar vermiştir. Bkz. AİHM, 24 juin 2003, Garaudy/ France). Bahsi geçen inkâr yasasının uygulanmasının Fransız mahkemeleri failde özel kast aramaktadır. Bu sebeple tarihi, bilimsel tartışmalar içerisinde olayları tartışmaya açmak bu suçu oluşturmayacak, bu minvaldeki açıklamalar ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilecektir. Bu yönde kararlar için bkz. Cass. crim., 17 juin 1997 : Bull. crim. 1997, n° 236; CA Paris, 16 déc. 1998 : Légipresse, n° 159, 1999, III, 30.

suretiyle mağdurların onurlarının rencide olacağı, halkı kin ve düşmanlığa tahrik, ayrımcılık, ırkçılık vb. gibi suçlara iteceği düşünüldüğünden cezaya bağlanmaktadır⁶⁵. Alma Ceza Kanunu'nun 130/3, İsviçre Ceza Kanunu'nun 261-ek paragrafı ve Fransız Basın Özgürlüğü Kanunu'nun 23. maddesi ve 24 ek paragrafı inkârı, minimize etmeyi suç haline getiren düzenlemelerdir. Ancak ifade özgürlüğü lehine söylenmelidir ki, tarihsel olaylar ve ülkelerin dış politikalarına yön veren tarihsel ve politik incelemeler suç haline getirilmemelidir⁶⁶.

Fransa'da ilginç bir olayda bir anne, 11 Eylül'de doğan Cihat adındaki çocuğuna, doğum günü için dayısı tarafından hediye edilen ve üzerinde "Ben bir bombayım. Cihat: 11 Eylül'de doğdu" yazılı tişörtü giydirmekten ve bu tişörtü hediye eden erkek kardeşi "terörü haklı çıkarttıkları" (apologie) gerekçesiyle yargılanmıştır. İlk derece mahkemesi beraat kararı vermiş, savcının başvurusu üzerine dava Nimes İstinaf mahkemesine taşınmış ve mahkeme, genç kadına 2 bin avro para cezası ve bir ay tecilli hapis, erkek kardeşine ise 4 bin avro para cezası ve 2 ay tecilli hapis cezası vermiştir. Temyiz üzerine Fransız Yargıtay'ının önüne gelen davada Yargıtay, istinaf mahkemesinin verdiği kararı 18 Mart 2015 tarihinde, Basın Kanunu'nun 24. maddesinde belirtilen dolaylı suça tahrik suçunun unsurlarının olayda mevcut olduğunu belirterek kararı onaylamıştır. Görüldüğü üzere, kapalı ve dolaylı anlatımlarla da, herkesin işlendiğini bildiği veya terör eylemi olan fiillerin onaylanması kamu barışını bozacağından suç oluşturacağından bahsedilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, her somut olayın özellikleri, faildeki kast ve bunu yoğunluğu dikkate alınarak bir sonuca varılmalıdır. Aksi halde, ifade özgürlüğünün sınırları zorlanabile-

65 Alman Ceza Kanunu'nun 130. maddesinde yer alan "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme suçu" nun işleniş şekillerinden biri maddenin üçüncü fıkrasında şu şekilde ifade edilmektedir: Nasyonal sosyalist iktidar altında işlenen ve Devletler Ceza Kanununun altıncı maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan (soykırım) bir fiili, kamu barışını bozmaya elverişli bir şekilde, alenen veya bir toplantı sırasında onaylayan, inkâr eden veya zararsız gibi gösteren kişi, üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." Maddenin devam eden fıkrasında ise cebir ve keyfiliğe dayanan nasyonal sosyalist iktidarı onaylama, yüceltmek ve hukuka uygun gibi göstermek cezaya bağlanmıştır. Alman Ceza Kanunu'nun 140. maddesinde ise, 130. maddedeki nasyonal sosyalist iktidarını ve yaptıklarını övmekten farklı bir şekilde, özel olarak belirtilen suçları işledikten veya cezalandırılacak bir şekilde işlemeğe teşebbüs edildikten sonra, bu suçu işleyeni mükâfalandıranlar veya kamu barışını bozmaya elverişli bir şekilde alenen, bir toplantıda veya yazı yayarak bu suçu onaylayanlar üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

66 Çetin Özek, "1997 Türk Ceza Yasası Tasarısı'na İlişkin Düşünceler", *İÜHFİM*, 1998, c: LVI, Sayı 1-4, s. 48.

cektir⁶⁷. Bu olayın AIHM önüne geldiğinde, Strasbourg hâkimlerinin nasıl karar vereceği açıkçası merak uyandırmaktadır⁶⁸.

b) *Övmenin Alenen Gerçekleştirilmesi*

Suç ve suçluyu övme suçunun oluşması için bu övme fiilinin aleni bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir⁶⁹. Övmenin alenen yapılması bu suç açısından kurucu unsurdur⁷⁰. Bu suç açısından aleniyetten anlaşılması gereken ise suç ile oluşan ihlalin sayı ve kimlik olarak belirli olmayan kişilerce görülebilecek⁷¹, duyulabilecek şekilde gerçekleştirilmesidir⁷². 11.4.2013 tarihli ve 6459 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonrası madde

- 67 Benzer bir örneği ülkemizden de vermek mümkündür. Hrant Dink cinayetinde, kasten öldürme suçunun faili olan kişiyle emniyet görevlilerinin Türk bayrağının önünde fotoğraf çektirmele-ri ve samimi konuşmalar yapması bu suç kapsamında değerlendirilmiş, yerel mahkeme delil yetersizliğinden dolayı beraat kararı vermiştir. Temyiz incelemesinde Yargıtay 4. CD. "...sanıkların amaçlarının kasten insan öldürme suçundan şüpheli Oğün'ün işlediği suçun doğru bir davranış olduğu yönünde kamuoyuna mesaj vermek olup olmadığı ve haklarında 5237 sayılı TCK'nın 215. maddesinin uygulanma olanağı bulunup bulunmadığı karar yerinde tartışılma-dan suç niteliğini yanlış değerlendiren ve yerinde görülmemeyen gerekçelerle sanıklar hakkında beraat kararları verilmesi(ni)..." hukuka aykırı bularak bozma kararı vermiştir. (Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2010/27631, K. 2012/30616, T. 17.12.2012.)
- 68 Karara konu olay için ve kararın detayları için bkz. Cour de cassation, 17-03-2015, n° 13-87.358 (n° 787 FS-P+B+I)
- 69 "Aleniyet" sözlük anlamı olarak; "1-Bir şeyin zahir ve meydanda olması, gizli olmayıp göz önünde bulunması, 2-Her şeyin zahir hali, dış görünüşü" demektir. (Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca ve Türkçe Ansiklopedik Lügat**, (Ankara: 1993), aktaran: Ahmet Gökçen, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK md. 12/2)**, (Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, 2001), s. 43-59.)
- 70 Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E. 2007/8098, 03.10.2007, bu kararında "cezaevinde hükümlü olan sanığın yazdığı ve muhatabına ulaşmadan cezaevi idaresince el konulan dilekçelerin" suçu ve suçluyu övme niteliğinde ifadeler içerdiğini; ancak aleniyet unsurunun gerçekleşmemesi sebebiyle suçun oluşamayacağını belirtmiştir.
- 71 Sanığın dilekçesinde aleniyet unsuru bulunmadığıyla ilgili iddiasının değerlendirilmesi (...) sanığın ifadelerinden anlaşılmaktadır ki (...)suçun [somut delil unsurunu] oluşturan dilekçe, 60 - 70 kişinin refakatinde imzalanmıştır (...) tüm bu şahıslar dilekçenin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olsa bile (...) mevcut kalabalık sanığın dilekçenin içeriğini okuyarak imzaladığını görmüştür (...) Ayrıca sanığın 5237 sayılı Kanun'un 215. maddesinde açıklanan kasıtlı suç unsurunu gerçekleştirdiği sırada, (...) en azından altmış kişi tarafından görüldüğü tespit edilmiştir (...) Sonuç olarak, aleniyet unsuru da dolayısıyla bulunmaktadır (...). (Yalçınkaya ve Diğerleri/Türkiye, Başvuru No. 25764/09 vd. , 01.10.2013, par. 10.)
- 72 Aleniyete ilişkin değişik görüşler için bkz. Ahmet Gökçen, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Suçu**, s. 142 vd.; Mehmet Emin Artuk-, Ahmet Gökçen- Ahmet Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 14. Baskı, (Ankara: Adalet, 2014), s. 645.

metnine giren ve suçu somut bir tehlike suçu haline getiren övme fiilinin “açık ve yakın bir tehlike ortaya çıkarması” şartına bağlanmış olması aleniyet açısından özellikle değerlendirilmesi gereken bir durumdur⁷³. Zira suç ile korunan hukuki değer kamusal barışı olduğu düşünüldüğünde, bu kamu barışının işlenmiş bir suçun veya işlemiş bir suçtan dolayı bir kişinin övülmesi suretiyle bozulma tehlikesine girmesi için bu övmenin belirsiz sayıda kişiye ulaşması gerekecektir. Övmeyi kimse duymamış olsa bile fail tarafından alenen yapılmış ise anılan suç oluşacaktır. Ancak alenen yapılmamış övmeden herhangi bir şekilde kamuoyu haberdar olmuş ise anılan suç oluşmayacaktır. Aleniyet, suçun, niteliği gereği ya da tesadüfen genel olan yerlerde, basın-yayın yoluyla ya da bazı durumlarda özel yerlerde gerçekleşmesi yoluyla da sağlanır⁷⁴. Nitekim bizim de katıldığımız görüşe göre övme fiilinin gerçekleştirildiği yerin niteliği aleniyetin kabulü bakımından önemsizdir, özel bir yer de aleniyet unsurunun gerçekleşmesine müsait olabilir⁷⁵. Önemli olan eylemin belirli olmayan birçok kişi tarafından algılanabilir bir mahiyette bulunmasıdır⁷⁶. Aleniyet şartını sağlayan övücü hareketler çok açık⁷⁷ biçimde yapılmış olabileceği gibi

73 Yargıtay 8. Ceza Dairesi E. 2009/736, K. 2012/17738, T.23.05.2012, “Yazı veya sözün kim tarafından, nerede, nasıl bir ortamda, hangi koşullar altında yazıldığı veya söylendiği değerlendirilmelidir. Mahkeme ‘yakın ve mevcut tehlike’ ölçütüne yaklaşarak sözleri söyleyen kişinin ne kadar etkili olduğu, söylenen yer ve zaman bakımından söylenenlerin şiddet yaratmaya müsait olup olmadığına bakılması gerektiğini kabul etmektedir (Zana/Türkiye, 25 Kasım 1997 kararı)”. Görüldüğü gibi açık ve yakın tehlike ölçütünün kullanılması suretiyle ifade özgürlüğünün alanını genişleten kanun değişikliğinden kısa bir süre önce Yargıtay uygulamalarının da AİHM kararlarına paralel bir uygulama yakaladığını söyleyebilmek mümkündür.

74 Türkan Yalçın Sancar, **Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları**, (Ankara: Seçkin, 2006), s. 173.

75 CGK E.1966/276, K.1966/456, T. 05.12.1966, “Aleniyet, gerçekte aleniyet unsurunu meydana getiren umumi yerde sanıktan başka bir veya birkaç kişinin bulunması değil ve fakat bir veya birden fazla kişinin umumi yerde işlenen fiili görüp işitebilmesidir. Bu nedenle aleniyet için bir kimsenin umumi yerde bulunması şart olmayıp işlenen suçu görüp işitebilme ihtimali yeterli sayılır. Başka deyimle aleniyet suçun göz önünde işlenmesi anlamını kapsamayıp işlendiği yerin umumi bir yer olması ve görülebilme imkânına sahip olmasıdır.”; aleniyet ile ilgili bir başka güncel karar için bkz. CGK E.2007/9–69, K. 2007/99, T.17.4.2007.

76 Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza hukuku Özel Hükümler**, s. 646.

77 Yargıtay 8. CD, 05/06/2002 T, 5079 E., 6668 K. “İstanbul Şişli İlçesi Abide-i Hürriyet Meydanında birtakım işçi kuruluşlarının katılımıyla gerçekleşen açık hava toplantısına katılan bazı kişilerce PKK terör örgütü elebaşı A. Ö. nün resmi bulunan ve PKK terör örgütünün simgesinin yer aldığı pankart açılması üzerine kollukça girilen geniş çaplı operasyon sonucu HADEP Eminönü İlçe Teşkilatı binasında yapılan aramada duvarda bulunan panoda PKK terör örgütü elebaşının ve militanlarının resimleri ve simgelerinin yer aldığı, böylece ilçe teşkilatı başkanı olan sanığın bunların asılmasını ve orada kalmasını sağlamak biçimindeki eylemi.”

zımnı⁷⁸ olarak da yapılabilir. Övmenin üstü kapalı, dolaylı bir şekilde yapılmasını Fransız yargısı da suçun oluşumu için yeterli görmektedir⁷⁹.

c) Açık ve Yakın Tehlike Ölçütü

Aleni bir şekilde gerçekleştirilen övme fiilinin cezalandırılabilmesi için bu fiilin kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikeyi ortaya çıkarması gerekmektedir. İfade özgürlüğünün sınırını genişleten bu ölçüt suç düzenlemesine 2013 yılında yapılan değişiklik ile girmiştir. Bu ölçütün aranması ile incelediğimiz suç aşağıda daha detaylı inceleyeceğimiz gibi soyut tehlike suçundan somut tehlike suçuna dönüşmüştür. Kamu düzeninin bozulması tehlikesinin somut olgulara dayalı olarak varlığı gerekmektedir. Bu somut tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi, övme fiilinin neden olduğu tehlike neticesine göre belirlenmektedir. Bu belirleme hâkime bırakılmaktadır. Hâkimin, failin ifadelerinin kamu düzenini bozama açısından yakın bir tehlike oluşturduğuna ilişkin somut olgulardan hareketle bu endişeyi, tehlikeyi ortaya koyması gerekmektedir. Böyle bir tehlike açıkça tespit edilmedikçe bu suçtan dolayı cezalandırma yoluna gidilemeyecektir⁸⁰.

Kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin varlığından sözedilebilmesi için, kamu güvenliğinin bozulması tehlikesinin varlığı konusunda somut olgular bulunmalıdır. Anglosakson hukukundan, Avrupa hukukuna oradan da bizim hukukumuza girmiş olan açık ve yakın tehli-

78 Yargıtay CGK, 29/03/1979 T., 2-12/124, "Sanığın olay günü TÖB-DER Tutet ve bazı işçi kültür derneklerinin Bursa'da tertip ettikleri (pahalılık ve faşist baskılara son) mitinginde yakalanamayıp hüviyeti tespit edilemeyen ve bu nedenle hakkında kamu davası açılmayan bir kişi ile birlikte Mahir Çayan'ın 75x100 ebadındaki beyaz bez üzerine şablonla çıkarılmış portresi altında "devrim için savaşmaya sosyalist denmez..." ibaresi bulunan pankart taşıdığını, dosyanın incelemesinden anlaşılmıştır. Görülüyor ki, Mahir Çayan'ın portresi ve "Devrim için savaşmaya sosyalist denmez" ibaresini havi pankart taşımak suretiyle Mahir Çayan'ın herkesçe bilinen eylemlerinin meşru olduğu imajı yaratılmakta ve bu eylemler övülmekte ve halk bu eylemler etrafında birlik olmaya çağrılmakta ve Mahir Çayan'ın amaçladığı devrimin gerçekleştirilmesi için, halk tahrik ve teşvik edilmektedir. Bu hususlar TCK'nin 312/1. maddesinde yazılı suçun kanuni unsurlarını kapsayan ve suçu oluşturan niteliktedir. Bu nedenle itirazın kabulüne karar verilmelidir".

79 B. Beignier, n° 863.

80 TCK m.216'da düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun gerekçesinde "açık ve yakın tehlike" ölçütünden ne anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. TBMM, Dönem:22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı: 664, s. 610 vd.

ke (clear and present danger) hali, incelediğimiz suç açısından cezalandırılabilirlik şartı olarak zuhur etmektedir. ABD Yüksek Mahkemesi'nin Terminello/Chicago kararıyla emsal haline gelen bu ölçüte göre; düşünce açıklaması, bir huzursuzluk, kurulu düzenin kurallarından hoşnutsuzluk yarattığı hatta kişileri kızgınlığa sürüklediği zaman, amacına en iyi biçimde hizmet etmiş olur⁸¹. Düşünce açıklaması çoğunlukla kışkırtıcı ve uyarıcıdır; bir fikrin kabul edilmesi için çalışılırken, ön yargılara saldıırılabilir ve çok sarsıcı etkiler yaratılabilir. Bu nedenle, toplumu rahatsız ve huzursuz kılmamanın çok ötesinde, ciddi ve somut bir kötülüğün açık ve somut tehlikesi kanıtlanmadıkça, ifadeler bu suç açısından cezalandırılabilir seviyeye ulaşmamış kabul edilecektir. Bu şart hiç kuşkusuz TCK'nin 218. maddesinde yer alan ve incelediğimiz suç açısından bir hukuka uygunluk sebebi teşkil eden, haber verme hakkı ve eleştiri hakkı sınırları ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu sınırları aşmadığı sürece ortada bir hukuka aykırılık oluşmayacağı için suçun varlığından bahsedilemeyecektir. Ancak bu sınırları aşsa dahi, yani açıklamaların hukuka uygun olmadığı tespit edilmiş olması halinde bu açıklamaların belirttiğimiz şekilde geneli rahatsız edici bir nitelikte mi olduğu yoksa kamu barışı açısından açık ve yakın bir tehlike mi doğurduğu sorusunu cevaplamak gerekmektedir. Eğer açıklamalar sadece rahatsızlık doğuran nitelikte ise, bu ifade özgürlüğünün özünde var olan bir durum olduğu için açıklamalar cezalandırılabilir olmayacaktır. Ancak rahatsızlığı ötesinde bir suç ve suçluya yönelmiş övücü ifadeler başka suçların doğmasına veya kamunun barışını bir şekilde bozmaya elverişli ve açıkça da bozmuş ise bu durumda cezalandırılabilir bir ifadeden bahsedilebilmektedir. Bu yönüyle suç belirttiğimiz gibi bir somut tehlike suçudur. Övme ile kamu güvenliğinin gerçekten bozulmuş olması değil, kamu güvenliğinin bozulması konusunda açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması aranmaktadır. Yine bu şartın, aleniyet şartı ile de birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

AİHM Türkiye hakkında verdiği bir kararında, başvuranların ulusal ve uluslararası organlar tarafından terör örgütü olarak kabul ettiği bir örgütün liderine “sayın” ifadesini kullanmasını sözleşmenin 10. maddesini ihlal

81 Durmuş Tezcan - Mustafa Ruhan Erdem- Oğuz Sancakdar - Rifat Murat Önok, **İnsan Hakları El Kitabı**, 4. Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2011), s. 332.

edip etmediğini değerlendirmiştir⁸². Mahkeme, TCK'nin 215. maddesindeki düzenlemeyi kanun tarafından öngörülebilir olma şartını ve AİHS'nin m. 10/2'de belirtildiği gibi ulusal güvenlik bakımından meşru bir sınırlama amacı da taşıdığını belirtmektedir. Mahkeme, ifade özgürlüğünün sınırlama şartlarından üçüncüsü olarak belirlediği demokratik toplumun gerekliliği açısından olayı incelediğinde, somut olaydaki müdahalenin gerekliliğini karar mahkemesinin gerekçeli bir şekilde ortaya koyamadığını belirtmiş, müdahaleyi haklı gösterecek nitelikte açık ve yakın bir tehlikenin mevcut olduğunun anlaşılmadığını tespit etmiştir. Netice olarak da mahkeme, sözleşmenin onuncu maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir⁸³.

B. Suçun Manevi Unsuru

Suçun oluşması kastın varlığına bağlı olmakla birlikte (TCK md. 21/1), taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır (TCK md. 22/1). Bu suç, kanuni düzenlemede taksirden bahsetmediği için yalnızca kasten (doğrudan veya olası kast ile) işlenebilen bir suçtur. Bu nedenle fail, maddede belirtildiği şekilde övdüğü şeyin işlenmiş bir suç ve/veya suç işlemiş bir kişi olduğunu bilmeli ve suç veya kişiyi alenen övmeyi istemelidir. Failin belli bir maksat veya saikle hareket etmesine, başka bir deyişle özel kasta gerek yoktur⁸⁴. Bu maddede düzenlenen suç, doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir⁸⁵. Dolayısıyla bir kişinin, açıkladığı övücü ifadenin işlenmiş bir suçta veya işlediği bir suçtan dolayı bir kişiye yönelik olabileceğini ve böylelikle suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine karşın, ifadeyi açıklaması halinde kamu barışının bozulacağını kabullendiği durumlarda suçun manevi unsuru olarak olası kastın varlığını kabul etmek gerekecektir.

- 82 Yalçınkaya ve Diğerleri/Türkiye, Başvuru No. 25764/09 vd. , 01.10.2013. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-127005#{"itemid":\["001-127005"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-127005#{) Erişim Tarihi: 05.03.2015.
- 83 Yalçınkaya ve Diğerleri/Türkiye, para. 30, 31, 32, 33.
- 84 Parlar- Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, s. 1595; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6047.
- 85 Önder, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 403.

Burada bir hususa daha değinmek gerekmektedir. Soruşturma veya kovuşturma henüz başlamadan veya bu safhalar bitmeden, yani ortada işlenmiş bir suçun ve suçlunun olduğu tespiti mahkeme kararı ile sabit olmadan ancak suçun işlendiğinin fail tarafından bilinmesi durumunda suçu ve suçluyu övme suçu bakımından nasıl hareket edilecektir? Zira suçu ve suçluyu övme suçunun işlenmesi için kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı arayan görüşe göre bu durumda kanunilik ilkesi ihlal edilerek madde geniş bir şekilde yorumlanmamalıdır⁸⁶. Ortada henüz soruşturması ve kovuşturması bitmemiş dolayısıyla da kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına bağlanmış bir fiil ve fail olmadığı durumda suçu ve suçluyu övme suçu oluşmayacaktır. Nitekim TCK'nin 215. maddesindeki düzenlemede işlenmiş olan bir suç veya işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişinin alenen övülmesi suç haline getirilmiştir⁸⁷. Ancak özellikle terör örgütü üyelerinin ve elebaşlarının övülmesinde, tüm kamuoyu, bu kimselerin suç işlediğini bildiğinden⁸⁸, artık ortada kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünü aramak suç ile korunan hukuki değerler yeterince korunmamasına yol açacaktır. Burada failin kastının, bu suçun işlendiğini ve failin suçu işlediğini bilmeyi gerektirmesine dikkat edilmelidir. Bu nedenle, bu durumda somut olayın özelliğine bakılmalıdır. Fail, görmesi, bilmesi gibi nedenlerle daha önceden bu suçun işlendiğini ve failin suç işlediğini hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde biliyor ve buna rağmen bu suçu veya suçluyu övmekte ise, önceki suçun ve kararın kesinleşmesi şartına bağlı olarak, anılan suç oluşacaktır. Failin bu suçun işlendiğini veya failin suç işlediğini kesin olarak bilmediği, bu hususun ispatlanmadığı durumlarda, soruşturma veya kovuşturma aşamasına eylemin veya kişinin övülmesi anılan suçu oluşturmayacaktır⁸⁹. Ancak övme kastının suçtan dolayı gerçekleşmesi gerekmektedir.

86 Kişi bir suç işlediği isnadıyla yargılanmış ve fakat henüz hakkında verilen hüküm kesinleşmemiş olabilir. Bu kişi hakkından yargılanmakta olduğu suç nedeniyle övücü ifadeler kullanan kişinin eylemi bu aşamada suç teşkil etmeyecektir. Ancak, bu durum bekletici mesele yapılarak, övülmeye neden olan fiil hakkında suç olduğuna ilişkin kesin hüküm verildiği takdirde öven şahsın eylemi artık 215. madde kapsamında değerlendirilmelidir. Bu çözümü kabul etmeyen görüşe göre; bu çözüm, gerek kanunilik ilkesi gerekse de bir suçun oluşmasını başka bir suçun oluşmasına bağlayan bir uygulamanın ceza politikası açısından uygun olmayacaktır. Bkz. Şen, "Suçu ve Suçluyu Övme", s. 102 vd.

87 Şen, "Suçu ve Suçluyu Övme", s. 105.

88 Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6516.

89 Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6516.

Kanaatimizce bu durumda failin kastının belirlenmesi önemlidir. Eğer bir kişi işlendiğini bildiği veya işlediğini bildiği bir suçtan dolayı bir kişiye övücü ifadeleri henüz yargılama safhası sonuçlanmadan kullanmış ise, bu kişinin övdüğü suçun ve suçlunun mahkeme tarafından da hükme bağlanarak tespit edileceğini öngörmesine rağmen kabullenerek bu ifadeleri kullanması durumunda olası kastından bahsedilebileceği için suçun manevi unsuru oluşacaktır. Ancak suçun hukuki konusunun varlığındaki problemler bu yolla da tam giderilemeyecektir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi bu durum kanunilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Dolayısıyla, yargılama devam ederken bu yargılamaya konu olan fiilin ve failin övülmesi durumunda suç ve suçluyu övme suçundan dolayı gerçekleştirilecek olan soruşturmada, önsuçun yargılamasının bekletici mesele yapılması gerekir. Eğer ki, suç sayılan fiilin gerçekleştirildiği kamuoyu tarafından sabit ise, herkes tarafından biliniyor ise bu durumda kamu barışını bozmaya yönelik bir olası kast halinden bahsedilebilecektir. Ancak bu kastın bu aşamada suç övmeye yönelik değil, suç desteklemeye, suça katılmaya, suçluyu cesaretlendirmeye yönelik olduğu telaki edilip, daha önce belirttiğimiz gibi suç katılma kapsamında da değerlendirilebilecektir.

Son olarak hata konusuna da değinmek gerekecektir. Fail övülen suçun veya suçlunun suç veya suçlu olduğunu bilmediğini ileri sürse veya övdüğü suçun kabahat veya disiplin soruşturması cezası gereken bir fiil olduğunu zannettiğini iddia etse, sorumluluğu TCK'nin 30. maddesi hükümlerine göre belirlenmesi gerekir. Bu halde eğer bir suç ve suçluyu övmenin suç olduğunu bilmeme durumundan bahsediliyorsa norm üzerindeki hatadan bahsedilecektir. Bu da haksızlık hatası olarak değerlendirilecek ve kaçınılmaz bir durum olduğu takdirde hatadan kişi faydalanamayacak aksi halde ise kusuru etkilenecek ve bu kaçınılmazlığın ispatı durumunda da kişi 30/4 gereği cezalandırılmayacaktır. Ancak kişi övdüğü suçun veya suçlunun bu kapsamda değerlendirildiğini bilmediğinden bahsediyor ise bu durumda suçun maddi unsurlarında bir hata ortaya çıkacaktır. Bu durumda da kişinin sorumluluğu 30/1 gereği belirlenecek ve buradaki hata kişideki kasti kaldıran nitelikte kabul edilecektir. Suçun taksirli hali kanunda ayrıca düzenlenmediği için de böyle bir hata halinde olan kişinin fiili cezalandırılmayacaktır. Özetle, kanun metninde, suçun tipikliği içerisinde “işlenmiş bir suç” ve “işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişi” denildiği için, suç işlememiş bir kişinin veya işlenmemiş bir suçun övülmesi

bu suçu oluşturmayacaktır. Aksini düşünmek, hata hükümlerine aykırılık oluşturabileceği gibi, kanunilik ilkesine, yorum ilkelerine ve mefruz suç kuramına aykırılık oluşturacaktır.

C. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç bakımından hukuka aykırılık unsurunun oluşması için bir düşüncenin ifadesi olan övmenin hukuka uygunluk sebebi olan düşünce hürriyeti sınırlarını aşmış olması gerekir.

Modern hukuk, Anglo Sakson hukukundan gelen “açık ve yakın tehlike” ölçütünü ifade özgürlüğü ile yakın ilişkili olan bu tür suçlar açısından objektif cezalandırabilme şartı olarak kabul etmektedir⁹⁰. Türk kanun koyucusu da 2013 yılındaki kanun değişikliklerinden önce ifade özgürlüğünü sınırlandıracak şekilde soyut tehlike suçu olarak düzenlemiş olan bu suçu, ifade özgürlüğünün sınırlarını genişletilme gayesiyle somut tehlike suçuna dönüştürmüştür⁹¹.

Açık fikirliliğin, çoğulculuğun ve hoşgörünün bir görünüm biçimi olarak ifade özgürlüğü demokratik toplumların belki de varlık nedenidir. Ancak, ifade özgürlüğü, bu ontolojik önemine rağmen mutlak bir dokunul-

90 Alman Ceza Kanunu md. 140: ... 2. Kamu barışını bozmaya elverişli bir şekilde alenen, bir toplantıda veya yazı yayarak bu suçu onaylarsa üç yıla kadar hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılır”.

91 Değişiklikten önce Yargıtay, Anayasanın 90/5. maddesi uyarınca iç hukukta uygulanması gereken AİHS maddelerini AİHM içtihatları ışığında uygulayarak o zamana kadar yoğun bir şekilde uygulanan bu suça bakış açısını değiştirmiştir. (Nitekim bu yorum farkından önce ülkedeki sosyo-politik durum gereği Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde bekleyen 650 fezlekeden 355’i suçu ve suçluyu övme suçundan düzenlenmiştir. Yine Türkiye’de bir günde bir gazete aleyhine bu suçtan dolayı açılan 37 dava görülebilmektedir.) Değişiklik sonrası ise Yargıtay bu ifade hürriyeti lehine olan yorumunu devam ettirerek bu defa maddedeki “açık ve yakın tehlike” kavramını yine AİHS maddeleri ve AİHM kararları ışığında değerlendirmektedir. (8. CD. 10.07.2013, 2013/12126–2013/20425. Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6525). Hemen belirtmek gerekir ki Yargıtay’ın bizce aynı hassasiyeti propaganda suçları açısından göstermediğini belirtilen kararları da mevcuttur. (9. CD. 14.1.2013, 2012/4400–2013/671. Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6526). Yine Yargıtay’ın “sayın” ifadesine yaklaşımının da zaman içinde farklılıklar gösterdiğini daha önce belirtmiştik. (Örnek kararlar için öncesi ve sonrası olarak karşılaştırmalı olarak bkz. 8.CD. 26.1.2011, 2008/17971–2011/326; 8. CD. 2.5.2011, 2011/5027–2011/3208 ve 8.CD. 4.7.2012–2009/544–2012/23378. Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6517, 6529, 6530.)

mazlığa sahip olmadığı gibi özgürlüğün belirli meşru gayelerle sınırlandırılabilmesi de mümkündür. Bu hakkın sınırının ne şekilde belirleneceği ve hangi hallerde hukuka uygun bir eylemin ortaya çıkacağı belirlenmesi önem arz etmektedir⁹². İfade özgürlüğünün kullanımı, ulusal güvenliğin, ülke bütünlüğünün ya da kamu emniyetinin yararı, düzensizliğin ya da suçun önlenmesi için, sağlığın ya da ahlakın korunması için, başkalarının şöhret ve haklarının korunması için, gizli bilginin edinilerek açığa çıkmasının önlenmesi için yahut yargılama organlarının yetki ve tarafsızlığının muhafaza edilmesi için, hukukun öngördüğü ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan türdeki formalitelere, koşullara, kayıtlamalara ya da cezalara tabi tutulabilecektir⁹³. Ancak, AİHM de demokratik toplumun temel unsurları olan hoşgörü, azınlığın korunması, hukukun üstünlüğü ve çoğulculuk gibi hasletlerin anlam kazanabilmesi ifade özgürlüğünün önemini vurgulamaktadır kararlarında⁹⁴. Zira haber olarak ve vererek toplumdaki bireylerin farkındalığı ve bilgi dağarcığı artacak, bunun neticesinde bireylerin kanaat oluşturma süreci başlayacak, sonrasında da oluşan bu kanaatleri ifade ederek çoğulcu bir toplum oluşturulacaktır. Dolayısıyla bu halkanın bir yerde bozulması demek çoğulcu demokratik bir toplum oluşumunun aksaması demektir⁹⁵. Bu aksamanın yaşanmaması için ifade özgürlüğünün yukarıda belirttiğimiz nedenlerle ve muhakkak kanunla ve de demokratik toplumun gerekleri içinde sınırlandırılması gerekmektedir⁹⁶. Sınırlamanın sınırını ise; baskın sosyal gereksinim ve kısıtlamanın

92 J.-H. Robert, *Apologies et provocations de crimes et délits*, J.-Cl. comm., fasc. 3170, 2010.

93 Anayasanın 26/2. maddesi ve AİHS'nin 10/2. maddesi öngörülen birtakım sınırlama sebepleri bakımından paralellik arz etmektedir.

94 Handyside v. Büyük Britanya, Başvuru No: 5493/72, parag.49.(Çevrimiçi) <http://cmiskp.echr.coe.int> (Erişim tarihi: 04.03.2015); Jersild v. Danimarka, Başvuru No: 15890/89; Lingens v. Avusturya, Başvuru No: 9815/82

95 Mahkeme kararlarında, "ifade özgürlüğü üzerindeki her tür kısıtlama, koşul, sınırlama, ya da herhangi bir müdahale biçimi, bu özgürlüğün sadece belirli bir kullanımı üzerinde uygulanabilir ifade özgürlüğü hakkının içeriğine asla dokunulamaz" diyen Sözleşmenin 17. maddesini her seferinde hatırlatmaktadır.

96 Bu tür kararlar, hoşgörü paradoksu teorisini uygulamaktadır: hoşgörüsüzlüğü güçlendirecek fikirlere hoşgörü ile yaklaşılması halinde, bunların hoşgörüyü ortadan kaldırmasıyla sonuçlanabilmektedir. (Sürek-Türkiye (3), paragraf 36,37,42,43, Başvuru no. 24735/94, 1999.)

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"languageisocode":\["FRA"\],"app-no":\["24735/94"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"itemid":\["001-62833"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{) (Erişim tarihi: 06.04.2015)

etkinliği; sınırlamada güdülen meşru amaç ile sınırlama arasında orantı-
lılık; uyumsuz, rahatsızlık verici ve toplumda şoka sebep olan ifadelerin
de bu özgürlük kapsamında korumadan yararlandırılması oluşturacaktır⁹⁷.

AİHM kararlarında, ifade hürriyetinin iki istisnası olduğu kabul edil-
mektedir. Birinci istisna şiddeti teşvik edici ve övücü söylemler ki iş-
lenmiş bir suçun veya işlediği bir suçtan dolayı bir kişinin övülmesi bu
kapsamda değerlendirilmektedir, ikinci istisna ise azınlıklara karşı nefret
söylemidir⁹⁸. Zira kişilerin düşünce ve kanaatlerini açıklaması, ifade öz-
gürlüğü ile garanti alınırken, diğer yandan bu düşünce ve kanaatler, dışa
vurulmayla artık üçüncü kişilerin hakları ve özgürlükleri bakımından da
etki doğurabildikleri için, bu nedenle de sınırlama ve müdahalelere maruz
kalabilecektir⁹⁹. Bu sınırlamanın minimize edilmesi gayesiyle “açık ve
yakın tehlike” haline kanunda yer verilmektedir¹⁰⁰.

AİHM, Lehideux ve Isorni / Fransa kararında, İkinci Dünya savaşı sı-
rasında Nazi Almanya’sını desteklemiş olan Fransız yönetimini ve yöneti-
min başındaki Pétain’ın hatırasını savunmak, davasının yeniden açılması-
nı sağlamak, Pétain’i ölüm cezasına mahkûm eden 1945 tarihli mahkeme
kararının ve medeni haklardan mahrum bırakılmasının iptalini sağlamak
ve Pétain’in eski haline iadesini mümkün kılmak amacıyla günlük gaze-
tede yazılmış yazılardan dolayı alenen savaş suçlarını ve düşmanla iş-

97 Ümit Kocasakal, Emine Eylem Aksoy, Pınar Memiş, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Karar-
larında İfade Özgürlüğü”, TCHD, (Çevrimiçi)
<http://www.tchd.org.tr/MenuContent.aspx?id=127>. (Erişim Tarihi: 10.04.2015)

98 “Yazı ve sözler, şiddeti bir araç olarak öngörüyorsa; kişileri hedef gösterip kanlı bir intikam
istiyorsa; benimsenen düşünceler için şiddete başvurmanın meşru olduğu ileri sürülüyorsa; in-
sanda saldırgan duygular uyandıracak biçimde anlamsız bir nefret yaratarak şiddetin doğ-
masına uygun bir ortamı kışkırtıyor ise, bu yazı ve sözler ifade hürriyetinden yararlanmayabilir.”
(Sürek/Türkiye, no.1 Büyük Daire, 26682/95, Güzel ve Özer/Türkiye, 6 Temmuz 2010 kararı). Bu
kararlar çerçevesinde düşünüldüğünde işlenmiş bir suçun veya suçlunun övülmesi durumun-
da kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlike oluşturacak bir yazının bulunması, bunun
için de yazı ve sözün kim tarafından, nerede, nasıl bir ortamda, hangi koşullar altında yazıldığı
veya söylendiği değerlendirilmelidir.

99 DÖNMEZER, Sulhi, “Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Sınırı; Hürriyetlerin Özüne Dokunan
Sınırlamalar (Mahkeme Kararları Kroniği-Anayasa Hukuku)”, s. 772; ÖZGENÇ, İzzet, “Suç Te-
şekküllü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, s. 60.

100 Cezalandırılan savunma, bir suçun veya suçlunun övülmesi şeklinde olabileceği gibi onları hak-
lı çıkarmak veya göstermek şeklinde de olabilir. (CA Paris, 21 janv. 2009, no: 08/02208: JurisData
no: 2009-001298).

birliği suçlarını savunmaktan mahkûm edilmiş olan iki yazarın bu mahkûmiyetini sözleşmenin 10. Maddesini ihlali olarak görmüştür¹⁰¹. Mahkeme yazıda bahsi geçen olayların 40 yılı aşkın bir süre önce meydana geldiğini ve “zaman aşımı dolayısıyla bu tür ifadelere günümüzde gösterilecek sertliğin on-yirmi yıl öncesinde gösterilecek sertlik kadar güçlü olması gerekmediğini” kaydetmiştir¹⁰².

Benzer ifadeleri Fransız Yargıtay’ının 28.04.2009 tarihinde verilen bir kararında da görmekteyiz¹⁰³. Yüksek Mahkeme şu yorumu yaparak suçun oluşmadığını tespit etmiştir: “Bir yasadışı eylemi övmenin suç olabilmesi için bu övme fiilinin, ilk işlenen suça yönelik genelin düşüncesini olumsuzdan olumlu yöne değiştirebilecek bir etkiye sahip olması gerekir. Bu yüzden söz konusu olayda övme fiilini gerçekleştiren kişinin forumdaki diğer tartışanların düşüncelerini daha önce memurlara karşı işlenmiş olan suçla ilgili olarak pozitif hale getirmediği görülmekte ve bu suretle de her ne kadar şoke eden ifadeler olsa da bu fiilin düşünce özgürlüğü sınırları içinde kaldığı sabit görülmektedir¹⁰⁴”.

101 COHEN-JONATHAN, G., L’apologie de Pétain devant la Cour européenne des droits de l’homme, RTDH 1999, s. 366–382.

102 COHEN-JONATHAN, G., L’arrêt de la Cour européenne des droits de l’homme dans l’affaire Lehideux et Isorni contre France du 23 septembre 1998 : observations critiques, La Voix de la Résistance no. 214, 1999, s. 32–36.

103 Cass. crim., 28 avr. 2009 ; Dr. pén. 2009, comm. 104, note M. Véron: Söz konusu karara konu olan olayda, devletin uyguladığı ve “Pac” (Avrupa Ortak Tarım Politikası) adı verilen program hakkında bir forum sayfasında yapılan tartışmada, fail bu program çerçevesinde yapılacak olan kontrolün kendisini endişelendirmediğini, zira kontrolörlerin kendi tarlasına geldikleri takdirde kendisinin meşru müdafaa hakkını kullanacağını ifade etmiştir. Bunu yaparken, daha önceki bir kontrole karşı işlenmiş olan adam öldürme suçunu hatırlatmıştır. Forumda süre giden tartışmalarda fail daha önce kontrollere karşı işlenmiş bu suçu övecek ifadeler kullanmıştır. Bunun üzerine, bu kişi hakkında 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Kanunu’nun 24. maddesi gereği suç ve suçluyu övmekten dava açılmıştır. Açılan davada ilk derece mahkemesinin beraat kararı vermesine karşın Paris Bölge Mahkemesi’nin suçun oluştuğunu belirterek anılan kararın bozması üzerine dava son olarak Fransız Yargıtay’ının önüne gelmiştir. (Fransız Basın özgürlüğü Kanunu md. 24; Fransız Ceza Kanunu R. 625–7)

104 2005 yılındaki kararında ise mahkeme ikinci dünya savaşında Nazi askerlerinin Fransa’nın Oradour-sur-Glan bölgesindeki eylemlerini soykırım olarak tanımlamayan ve hatta övmeye varan açıklamalar yapan sanığın yine fikir özgürlüğü çerçevesinde beraatına karar vermişti. Fransız Yargıtay’ı Ceza Dairesinin ifade özgürlüğüne ilişkin benzer bir kararını 1978 yılında da vermiştir: Crim. 2 novembre 1978. Cass. crim., 12 avr. 2005, n° 04–84.288 ; JurisData n° 2005–028319 ; Bull. crim. 2005, n° 128 ; Dr. pén. 2005, comm. 122, note M. Véron ; JCP G 2005, IV, 2278 ; D. 2005, p. 1378 ; Rev. sc. crim. 2005, p. 583, obs. A. Lepage.

Suçun nitelikli hallerinde belirteceğimiz üzere, bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi durumunda da ifade özgürlüğünün bir şekli olan haber verme ve alma hakkın icrası hukuka uygunluk sebebi oluşabilecektir. Bu hukuka uygunluk sebebinin oluşmasının şartları da yukarıda ifade özgürlüğü için belirttiğimiz şartlar muvacehesinde değerlendirilecektir.

Söz konusu bu hukuka uygunluk sebeplerinin incelediğimiz suç öze- linde sınırının kasten veya taksirle aşılması söz konusu olabilecektir. Bu sınırın kasıtlı aşılması durumunda suç ve suçluyu övme suçu oluşacaktır, ancak sınırın taksirle aşılması söz konusu ise bu suçun taksirli şekli kanun- da düzenlenmediği için sorumluluk da söz konusu olmayacaktır.

Konumuzun sınırlarını aşmamak adına burada son olarak “sivil itaat- sızlık” hakkının, direnme hakkının, bu suç bağlamında düşünülebileceğini belirtip buna ilişkin incelememizi sivil itaatsizlikle ilgili olan çalışmamıza bırakıyoruz.

III. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

TCK'nin 218. maddesinde, bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi, cezayı arttıran bir nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir. Anılan hükümle suçun alenen işlenmesi halinde etki alanının genişliği nedeniyle övmenin kitleler üzerinde yapacağı tesirin çok daha fazla olacağı düşünüldükçe, bu şekilde bir nitelikli hale yer verilmiştir. TCK'nin 6/1.g maddesinde basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayının anlaşılması lazım geldiği belirtilmektedir. Bu açıdan suçun, örneğin televizyon veya radyo programları, gazete yazıları, Twitter, Facebook gibi sosyal medyada paylaşılan iletiler, fotoğraflar vasıtasıyla işlenmesi bu suç bakımından cezayı arttıran bir ni- telikli unsur kapsamında değerlendirilmelidir.

TCK'nin 218. maddesindeki bu genel nitelikli halin maddenin ikinci cümlesi ile birlikte değerlendirilerek, özellikle bir hukuka uygunluk nede- ni olan haber verme hakkı ile ifade özgürlüğünün sınırları konusu hassasi- yetle irdelenmelidir¹⁰⁵.

105 TCK md. 218: ... suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar artırılır. Ancak, haber verme sınırlarını aşmayan ve eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

Bu suçun, TCK m. 266 gereği, kamu görevlisi tarafından görevi gereği elinde bulundurduğu araç ve gereçler ile işlenmesi durumunda, incelediğimiz suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmadığı için, verilecek olan ceza üçte bir oranında arttırılarak uygulanacaktır.

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. Teşebbüs

Suç ve suçluyu övme suçu, övme teşkil eden eylemin yapılması ile tamamlanır. Bu suç sırf hareket suçu niteliğindedir. Dolayısıyla suçun tamamlanması için bir neticenin gerçekleşmesi aranmaz, hareketin yapılması ile suç tamamlanır. Övmenin gerçekleştirildiği araca bağlı olarak teşebbüsün mümkün olup olmadığı belirlenmelidir, dolayısıyla fiilin kısımlara bölünme imkânı olduğu sürece suça teşebbüsün varlığı kabul edilmektedir¹⁰⁶. Örneğin suç ve suçluyu övme oluşturan ibareler bulunan afiş, el ilanı, kitap gibi şeylerin dağıtımı veya asımı aşamasında, ancak dağıtma ve asma gerçekleşmeden failin yakalanması halinde, eylem teşebbüs halinde kalmış sayılacaktır.

Suçun somut tehlike suçu olması hasebiyle “açık ve yakın bir tehlike” halinin ortaya çıkması teşebbüs halinin de cezalandırılması için zorunludur. Zira aranan bu şart bir objektif cezalandırılabilme şartıdır. Objektif cezalandırılabilme koşulunun bulunduğu suçlarda suça teşebbüsün mümkün olduğunu kabul eden görüş¹⁰⁷ grubundan bir kısmına göre objektif cezalandırılabilme koşulunun bulunduğu suçların teşebbüs aşamasında kalması hâlinde, bu koşul gerçekleşmesi halinde suça teşebbüsten dolayı cezaya hükmolunabilecektir¹⁰⁸. Bu şartın varlığında da teşebbüsü mümkün gören görüşlerden diğere göre ise objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleştiği takdirde teşebbüs aşamasında kalan suçtan bahsedilemeyecektir¹⁰⁹. Örneğin bir kişi katılacağı bir televizyon programında işlediği

106 Aksi görüş için bkz. Şen, “Suçu ve Suçluyu Övme”, s. 102; Malkoç, *Açıklamalı İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu*, s. 1522, Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 404.

107 Objektif cezalandırılabilme koşulu ihtiva eden bu suça teşebbüsün cezalandırılmayacağını savunan görüş için bkz.: ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 583.; Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, s. 6518.

108 Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 595

109 Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 325.

bir suçtan dolayı bir örgüt liderini öveceği sırada ülke genelinde elektriklerin kesilmesi suretiyle bu fiilini gerçekleştiremez ise suç teşebbüs aşamasında kalacaktır. Eğer söylenecek övücü sözler kamu düzeni açısından açık ve yakın tehlike oluşturacak nitelikteyse, kişi bu halde teşebbüsten dolayı cezalandırılacaktır. Yok, eğer bu nitelikte değilse kişi teşebbüsten dahi cezalandırılmayacaktır. Yargıtay uzun bir süre yerleşik olarak verdiği kararlarında bir suçluya “sayın¹¹⁰” demeyi suç ve suçluyu övme suçunu oluşturacağını¹¹¹ belirtmiş, ancak daha sonra verdiği kararlarında ise bu yerleşik kararından vazgeçerek açık ve tehlike halinin bulunup bulunmadığını değerlendirerek bir suçluya “sayın” demenin bu suç oluşturmayacağı¹¹² kararını vermiştir¹¹³.

B. İştirak

Suç ve suçluyu övme suçuna müşterek fail, dolaylı fail, azmettiren, yardım eden olarak iştirakin her türlü mümkündür¹¹⁴. İştirak konusunda kanun koyucu özel bir hüküm koymamıştır. Bu nedenle bu suçta iştirak herhangi bir özellik arz etmez, genel hükümler uygulanır. Suçu övülen kimse, övme suçundan sorumlu tutulamaz ve hatta bu suçta başka türlü iştiraki yok ise övme suçuna iştiraktan de sorumlu tutulamaz.

C. Suçların İçtimaı

İncelediğimiz suç hakkında suçların içtimaı ile ilgili kanunda özel bir düzenleme bulunmadığından, içtima ile ilgili ortaya çıkacak sorunlar hakkında suçların içtimasına ilişkin TCK’deki genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Suçların içtimasının başlıca halleri, fikri içtima, zincirleme (müteselsil) suç, bileşik (mürekkep) suç biçimleridir¹¹⁵.

110 Türk Dil Kurumu, “sayın” kelimesini şu şekilde tanımlamaktadır: “1. saygın, seçilmiş, aziz. 2. Sözlü ve yazılı dilde kişilerin isimlerinin önüne getirilen, saygı göstergesi olan sıfat.

111 Yargıtay 8.CD. 26.1.2011–2008/17971–20011/326, Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6516.

112 Yargıtay 8. CD. 4.7.2012–2009/544–2012/23378, Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6517.

113 Yargıtay 9. CD. E. 2010/8911, K. 2012/5154, T. 18.04.2012.

114 Önder, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 404.

115 İÇEL, Kayıhan-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, S . Fatih-ÜNVER, Yener, Suç Teorisi, 2. Kitap, 3. Baskı, Beta, İstanbul, 1999, 418.

Kanuni düzenlemeye göre, incelediğimiz suçun icrası birden fazla seçimlik hareketle gerçekleşebileceği için seçimlik hareketli bir suçtur. Dolayısıyla somut vakiada alternatif hareketlerden sayılan işlenmiş bir suçun veya işlediği suçtan dolayı bir kişinin övülmesi aynı anda gerçekleşmiş olsa dahi suç bir defa işlenmiş kabul edilecektir. Bu seçimlik hareketlerden örneğin biri tamamlanmış diğeri ise kullanılan vasıta sebebiyle teşebbüs aşamasında kalmış ise tamamlanmış olan övme hareketi dikkate alınacak ve suçun bu haliyle tamamlanmış olduğu kabul edilecektir. Zira bu hareketlerin her biri incelediğimiz suç itibari ile aynı konu üzerinde gerçekleştirilmektedir¹¹⁶.

Suçun övme hareketinin aleni bir şekilde yapılması suretiyle işlenebildiği aşikârdır. Alenilikte ise sayısı belli olmayan kişiler söz konusu olduğunda düşünülürken bu durumun TCK'nin 43/2 hükmü kapsamında kalıp kalmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir hareketle işlenmesi durumunda aynı nev'inden fikri içtima durumu olacaktır. İncelediğimiz suçun fail tarafından bir topluluğa yaptığı konuşma esnasında işlenmesi durumunda alenilik suçun unsuru olarak oluşmaktadır. Ancak bu durum suçun birden fazla kimseye karşı işlenmiş olduğu anlamına gelmeyecek dolayısıyla da aynı nev'inden fikri içtima hükümleri uygulanmayacaktır. Aynı şekilde övme hareketinin basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, farklı zamanlarda olmamak ve fikir bütünlüğü olmak kaydıyla aynı yayında bu nitelikteki birden fazla yayının yer alması durumunda da tek suçun varlığını kabul etmek gerekmektedir¹¹⁷. Başka bir deyişle seri ve birbirini tamamlayan yazılara konu suç ve suçluyu övme suçunu tek suç olarak kabul edilmektedir¹¹⁸. Suçu ve suçluyu

116 Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 116.

117 Önder'e göre "Kendisinin de devrimci olması hasebiyle, devrimci açıdan incelediğini ve kıymetlendirdiğini ifade etmesi ve gerçekten her iki yazının aynı dergide aynı maksada matuf olarak yayımlandığının anlaşılması muvacehesinde suçun teselsül ettiğini kabulde zaruret mevcut olduğu halde yekdiğerinden ayrı ve müstakil olarak tekevün eden iki suçun mevcudiyetinden bahisle TC'nin 312. (5237 sayılı kanunun yeni düzenlemesi md. 215.) maddesinin ayrı ayrı iki defa uygulanması kanuna aykırıdır." (As. Yarg. 4. CD. 8.7.1972, 200/248). Önder, burada Askeri Yargıtay'ın vermiş olduğu kararın yanlış olduğunu belirterek, basın yayın yolu ile işlenen suçlarda suçun yayın ile gerçekleştiğini, bundan dolayı da aynı dergide yer alan birbirine bağlı iki yazı ile işlenen suçun aynı zamanda gerçekleşmiş olduğunu tespit etmektedir. Dolayısıyla aynı zamanda işlenen suçlar arasında zincirleme suç uygulanamayacağı gibi, fikri içtima durumunun da olmadığı açıktır (Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 404). Yazara ve bizim de katıldığımız düşünceye göre bu durumda ortada tek bir suç vardır.

118 Centel-Zafer-Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, (İstanbul: Beta), s. 504-505.

öven kişinin övdüğü suç veya suçlunun birden fazla olması suçun tekliği-ne halel getirmez¹¹⁹.

Aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, hukuki kesinti oluşturacak şekilde değişik zamanlarda birden fazla övme oluşturan eylem gerçekleştirilir ise TCK md. 43/1 hükmü gereği zincirleme suç ilişkisi kurulacaktır¹²⁰. Toplum oluşturulan herkesin mağdur olduğu suç tiplerinde, TCK m. 43/1’de düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını kanun aynı fıkranın ikinci ek cümlesi açıkça belirtmektedir. Bu düzenleme korunan hukuki değer ile birlikte düşünülmelidir¹²¹. İnceldiğimiz suçta olduğu gibi korunan hukuki değer öncelikli olarak topluma ait olması durumunda mağduru belirli olmayan bir suçun var olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Suç ve suçluyu öven kişi övdüğü suç daha sonra kendisi işler ise, işlediği bu suçtan dolayı ayrıca sorumlu tutulması gerekecektir. Failin bu övgü ifadeleri sonrası övülen suçun başkası tarafından işlenmesi durumunda ise fail bu suça katılmaktan sorumlu tutulmayacaktır. Bu durumda somut tehlike suçlarında zararın da ayrıca ortaya çıkmış olduğu dikkate alınarak bulundurulurken cezanın alt sınırından uzaklaşılmasına neden olabilecektir.

Suç ve suçluyu övme suçunun Türk Ceza Kanunu madde 220/8’de¹²² düzenlenen örgüt propagandası yapma ve Terörle Mücadele Kanunu 7/2 maddesinde¹²³ düzenlenen terör örgütü propagandası yapma suçları¹²⁴ ile

119 Aynı yönde görüş için bkz. Önder, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 405. Fail bir eylemiyle, örneğin aynı kitapta, konuşmada, karikatür veya sanat eserinde birden fazla suç veya birden fazla suç işleyen kimseyi övse bile zincirleme suç hükümleri uygulanmayıp tek suç oluşur. Bkz. Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, s. 6518.

120 Aynı yönde bkz. Parlar- Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, s. 1595.

121 Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, s. 351.

122 TCK md. 220/8: Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

123 3713 sayılı TMK md. 7/2: Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır

124 Propaganda, belirli bir düşüncenin, belirli bir dünya görüşünün bireylere benimsetilmesi, taraftar kazanılması ya da taraftarların inançlarının kuvvetlendirilmesi amacıyla herhangi bir vasıta ile açıklanması, yayılmasıdır. (Bayraktar, *Suç İşlemeye Tahrik Cürmü*, 23–24.); Örgütün propagandası ise, örgütün övülmesi, örgüte karşı insanlarda mevcut olan husumetin ortadan kaldırılması neticesini doğuran fiillerin yapılmasıdır. (Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 554.).

ilişkinine de değinmek gerekmektedir¹²⁵. İncelediğimiz suç ile bu belirttiğimiz suçları karşılaştırdığımızda, bu suçlar arasında görünüşte içtimain¹²⁶ bir şekli olan özel norm-genel norm ilişkisinin olmadığı tespit edilebilmektedir. Zira bir düzenlemeye özel norm niteliği kazandıran durum, bu düzenlemenin, genel norma göre bazı farklı unsurlar ve özellikleri içermesi, bu nedenle de, genel norm kapsamına girmeyen durumlarda da uygulanabilmesidir¹²⁷. Genel norm-özel norm ilişkisi söz konusu olduğunda özel normun öncelikle uygulanması gerekmektedir. Suçu ve suçluyu övme suçu ile bahsedilen propaganda suçları arasında bu suçların unsurları itibari ile bağımsız ve farklı suçlar olduğu, bundan dolayı da aralarında özel norm-genel norm ilişkisinden ziyade farklı neviden fikri içtima ilişkisinin kurulabileceği kanaatindeyiz. Nitekim bir örgütün veya terör örgütünün propagandasında, örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etme aranmaktadır¹²⁸. Bu suçlarla örgütün bahsi geçen araçlarını meşrulaştırma, övme ve bu araçları kullanmaya teşvik edici ifadeler cezalandırıl-

125 Bu iki propaganda suçu da kanuni düzenlemeleri itibari ile soyut tehlike suçu niteliğindedir.

126 CGK., 12.3.1984, 1-176/87, "...Fiille ilgili birden çok ceza normu bulunmasına rağmen, bunlardan sadece biri fiilin hukuka aykırılığını kapsamaya yönünden yeterli bulunmaktadır. Özel normun önceliği ilkesi, bu normun diğeri tarafından tüketilmesi ve yardımcı normun sonralığı ilkesi, görünüşteki içtimain ilkelerini oluşturmaktadır." (Savaş- Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, s. 4172 vd.)

127 Bkz. Kayıhan İçel, **Suçların İçtimai**, (İstanbul: Sermet Matbaası, 1972), s. 191.

128 Sanığın parti teşkilatına hitaben yazdığı özgeçmişinde yer alan "1984'ten bu yana bu mücadelenin içinde yaşadık ve yaşatıldık. (...) Çatışma esnasında 3 vatandaşımız şehit oldu. Bu mücadele başladığından beri içinde yer aldık ve de devam etmekteyiz. Bu mücadele için elimizden geleni her zaman yaptık ve ta ki ölünceye kadar devam edeceğiz" şeklindeki ifadeleri dolayısıyla hakkında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK) m.7/2'de yer alan terör örgütünün propagandasını yapma suçundan dava açılmıştır. Sanık dava sonucunda suçu ve suçluyu övme suçundan dolayı 2 ay hapis cezası almıştır. Yargıtay CGK sanığın bu ifadelerini, "yasadışı bir terör örgütünün eylemlerini onaylayarak, ona sahip çıkmak, anılan örgütün işlediği suçları iyi görmek" anlamına geleceğinden ve "bir terör örgütünün işlediği suçları meşru saymak, iyi görmek, düşünce ve kanaat açıklama özgürlüğü sınırlarını aşan" bir eylem olduğundan suçu ve suçluyu övme niteliğinde görmüştür. 2007 yılında verilen bu kararda, failin bu ifadelerinin şiddete ve terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek herhangi bir ibare içermediği tespit edildikten sonra, aynı ifadelerin suçu ve suçluyu övme suçunu oluşturacağı belirtilmiş ancak, ifadelerin işlenmiş bir suç veya işlemler olduğu bir suçtan dolayı belirli bir suçluya yönelmediği görülmektedir. Bu durumda bu iki kanun maddesi arasında ikame bir ilişkisinin olmadığını, unsurlarının birbirinden farklı olması sebebiyle, her bir suç için ayrı ayrı unsur araştırmasının yapılması gerektiğini belirtmek gerekir.

maktadır¹²⁹. Dolayısıyla bu suçların oluşması için ortada işlenmiş bir suçun veya suçlunun bulunmasına gerek bulunmamaktadır¹³⁰. Bahse konu olan propaganda suçlarını düzenleyen kanun metinlerinde 11.4.2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun çerçevesinde ifade özgürlüğünün alanını genişletmek amacıyla yapılan değişiklikler ile propaganda suçunun oluşması örgütlerin cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerinin meşru gösterilmesi, övülmesi ve bu yöntemlerinin teşvik edilmesi şartına bağlanmıştır. O halde bundan sonra cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemleri olmayan bir örgütün propagandası veya övülmesi söz konusu olmayacaktır. Bu yöntemleri kullanmayan ama suç örgütü kabul edilen bir örgütün kurulmasının iyi olduğunu alenen beyan eden veya bu örgütü öven kişilerin bu ifadelerinin açık ve yakın tehlike oluşturması durumunda TCK'nin 215. maddesi hükümlerine göre suçu ve suçluyu övme suçunu oluşturacağı kanaatindeyiz. Bunun yanı sıra, bir örgütün sadece başkalarının işlediği suçları tasvip etmeyi veya başkalarını suç işlemeye çağırmayı amaçlaması durumunda da bu örgütün TCK'nin 215. maddesindeki suçu işlediğini ve aynı zamanda suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan da ayrıca cezalandırılacağını belirtmek gerekir¹³¹.

Terör örgütlerinin propagandası suçunda ise aynı düşünce açıklamaları için hem TCK md. 215 hem de TMK md. 7/2 bağlamında uygulamada değerlendirme yapılabilmektedir. Suçun ve suçlunun övülmesi propaganda

129 “Çetenin amacının propagandasına gelince, madem örgütün amacı suç sayılan fiil veya fiillerin işlemektir, bu, herhalde suçu övme suçunun özel şeklidir. Gerçekten, Kanun, 215. maddesinde, işlenmiş olan bir suçu övmeyi cezalandırmaktadır. Burada, 215. maddeden farklı olarak, ister işlensin isterse işlenmesin, işlenmesi amaçlanan suçun propagandası, yani övülmesi, iyi görül-
düğünün söylenmesi suç sayılmaktadır” (Zeki Hafızoğulları, “Örgütlü Suçluluk”, s.11
<http://www.zekihafizogullari.com/Makaleler/orgutlu%20sucluluk.doc>, (Erişim Tarihi: 10.04.2015).

130 Oysa suçu ve suçluyu övme suçunda ise bizzat somut bir olay neticesinde, meydana gelen hukuka aykırı fiilin ve bu fiilin failinin, sırf bu suçu işlediği için, alenen, yani açıktan övülmüş olması aranmaktadır. (Gökçen, “Kamu Barışı”, s. 6)

131 Alman Federal Yargıtay'ına göre böyle bir durumda söz konusu örgüt Alman Ceza Kanununun 129. maddesindeki örgüt kurma suçundan göre yargılanmaz. Federal Yargıtay'a göre bir örgütün başkalarının işlediği suçları tasvip etmesi veya başkalarını suç işlemeye çağırması bu madde hükmüne göre yargılanması için yeterli değildir. Federal Yargıtay, bu fiillerin sadece Alman Ceza Kanununun 111. ve 140. maddesindeki suçu ve suçluyu övme suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. (Scheiff Bernd, **Wann beginnt der Strafrechtsschutz gegen kriminelle Vereinigungen** § 129 StGB?, Schriften zum Strafrecht und Strafprozessrecht, German Edition, 1997).

fiili ile kesişen birçok noktaya sahiptir. Zira övmenin muhatap nezdinde bir kişi veya durumu yüceltme, üstünlüklerini ortaya koyma anlamına geldiği belirtilmektedir. Övme fiili ile aslında suç teşkil eden eylemler meşrulaştırılır ve bu eylemler lehine taraftar toplanır. Propaganda ise; *herhangi bir düşüncüyü yaymak amacıyla sözlü veya yazılı yapılan etki; belirli bir düşüncenin toplum içinde yayılmasını ve yerleşmesini sağlamak amacıyla bu görüşün yayılması, birden çok kişinin bilgisine ulaştırılması ve onlar üzerinde etkili olunması*¹³² anlamına gelmektedir. Övme ile propaganda arasındaki kesişmelerin olması bir yana bırakılır ise, propaganda terör örgütlerinin siyasi-ideolojik amaçlarını daha etkin bir yayma işlevi görmesi yönünden bir suçun veya suçlunun övülmesine göre daha geniş çapta kalacaktır¹³³.

Bundan başka, propaganda suçlarının, örgütlerin işlemiş olduğu bir suçun övülmesi veya bu örgütlere mensup kişilerin alenen övülmesi suretiyle gerçekleştirilmesi halinde bir fiil ile kanunun birden fazla hükmünün ihlal edilmesi¹³⁴ söz konusu olacağından bu suçlar ile suçu ve suçluyu övme suçu arasında farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerekmektedir¹³⁵. Dolayısıyla böyle bir durumda, faile en ağır cezanın verilmesi gerekmektedir¹³⁶.

Basın Kanunu'nun 20. maddesinde; cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirilebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanların para

132 Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2006), s.557.

133 CGK E.2007/9-69, K.2007/99, T.17.04.2007, "Yazının verildiği yer ve içeriği nazara alındığında, şiddet ve terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek herhangi bir ibare içermediği gibi, yazının bütünlüğünde terör örgütüne yönelik olarak kişileri telkin, teşvik ve etkide bırakacak şekilde propaganda niteliğinde olmadığı anlaşılmaktadır. O halde, yazı içeriğinde terör örgütünün işlediği suçların iyi görülmesinden ibaret eylemde, Terörle Mücadele Yasasının ilgili maddesindeki suçun unsurları bulunmamaktadır. Sanığın eylemi, 5237 sayılı TCK'de yer alan suç ve suçluyu övme kapsamında tanımlanan suça uymaktadır." (Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s.6523)

134 Neslihan Göktürk, **Fikri İçtima**, (Ankara: Adalet Yayınları, 2013), s. 64.

135 CGK. 30.01.2007, 2006/8-345-2007/13, "Yasa dışı bir terör örgütünün eylemlerinin onaylanarak, kamuoyu önünde ona sahip çıkmak, anılan örgütün işlediği cürümleri iyi görmek niteliğindedir. Bir terör örgütünün işlediği suçları meşru saymak, düşünce ve kanaat açıklama özgürlüğü sınırlarını aşan, şiddet kullanmaya ve suç işlemeye tahrik eden bir eylemdir." (Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s.6520).

136 Aynı yönde bkz. Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 554.

cezasıyla cezalandırılacağı belirtilmektedir. Burada belirtilen özendirilecek nitelikteki yazı ve resimlerin suçu ve suçluyu övücü hareketlerle gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu durumda da fikri içtima kurallarını uygulamak gerekecektir¹³⁷.

Son olarak bir suçun veya suçlunun övülmesinin, iyi gösterilmesinin övülen suçun mağduru açısından hakaret suçuna da vücut verip vermediği tartışılmalıdır. Örneğin çocuğun cinsel saldırı suçundan dolayı yargılanmış ve mahkûm edilmiş bir kişinin işlediği bu suçunu övmek, iyi yaptığını söylemek cinsel saldırıya uğramış kişinin hakaret suçu ile korunan onur, şeref ve saygınlığına da bir saldırı mahiyetinde olabilir. Bu durumda bir fiil ile kanunun birden çok maddesi ihlal edildiği için fikri içtimanın uygulanması gerekecektir.

V. KOVUŞTURMA, YAPTIRIM VE GÖREV

Takibi şikâyete tabi olmayan bu suçun soruşturulması ve kovuşturulması re'sen yapılacaktır.

Maddede, suçu ve suçluyu öven kimse için, bu durumun açık ve yakın tehlike oluşturması halinde öngörülen ceza 2 yıla kadar hapis cezasıdır. 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesi gereği aynı Kanunun 12. maddesinde sayılan Ağır Ceza Mahkemesi'nin görev alanına giren suçlardan olmaması nedeniyle bu suç bakımından görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir¹³⁸. Basın Kanunu'nun 27. maddesi gereği basılmış eserler yoluyla işlenen suçlardan dolayı açılan davalardan, ağır ceza işlerinden olanlar ağır ceza mahkemelerinde, diğerleri

137 Bu hususta ayrıca 6112 sayılı Radyo Ve Televizyonların Kuruluş Ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'nun 8. maddesinde yer alan Yayın hizmeti ilkelerinin de göz önünde bulundurulması gerekir. Bu düzenlemeye göre yayıncılar; terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet eder şekilde sunmaz. Aynı şekilde bu yayıncılar, suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.

138 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanununun 48. maddesiyle Sulh Ceza Mahkemeleri kaldırılıp Sulh Ceza hâkimlikleri kurulması dolayısıyla cezası eski düzenlemede 2 yıla kadar olan (2 yıl dâhil) suçların yargılamasını Sulh Ceza Mahkemeleri yapmakta iken artık bu suçlar da genel görevli Asliye Ceza Mahkemelerinde görülecektir.

asliye ceza mahkemelerinde görüleceği için bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi durumunda görevli mahkeme yine asliye ceza mahkemesi olacaktır¹³⁹.

Faile 2 yıldan az hapis cezası verilir ise, CMK'nin 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu tartışılmalıdır. Bu kurum uygulanmaz ise, 1 yıldan az hapis cezası verilir ise TCK'nin 50. maddesine göre seçenek yaptırıma çevrilebilecek şayet çevrilmez ise veya faile 2 yıldan az hapis cezası verilir ise, TCK'nin 51. maddesi uyarınca verilen hapis cezasının ertelenmesi yoluna gidilebilecektir¹⁴⁰.

İncelediğimiz suç 31.12.2011 tarihine kadar, basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle işlenmiş ise, 6352 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesine gereği, soruşturma evresinde, CMK'nin 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesine, kesinleşmiş olan mahkûmiyet hükmünün infazının ertelenmesine, karar verilmesi gerekir¹⁴¹.

Basın yoluyla işlenen özel hayatın gizliliğinin ifşa edilmesi ile ilgili davalar 5187 sayılı Yasa'nın 26. Maddesine göre, günlük süreli yayınlarda dört ay, diğer yayınlarda altı ay içerisinde açılması zorunludur. Buradaki 4 aylık ve 6 aylık süreler basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlar.

Basın yoluyla işlenen suçlara ilişkin davalar, 5187 sayılı Yasanın 27/3. Maddesi uyarınca acele işlerden sayılır.

139 Görevli mahkemeler ve yargılama usulü

Madde 27- ... Bir yerde ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin birden fazla dairesi bulunması hâlinde bu davalar iki numaralı mahkemede görülür.

140 Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6519.

141 8. CD. 27/2/2013, 2013/3437-2013/6862, "Sanığın yüklenen suçun; işlenme yöntemi olay tarihi ve temel şekli itibarıyla gerektirdiği cezanın süresine göre, hükümden sonra 05/07/2012 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6532 sayılı Kanunun geçici 1. maddesi kapsamında kaldığı ve anılan maddenin birinci fıkrasının "b" bendinde yer alan "kovuşturma evresinde, kovuşturmanın ertelenmesine karar verilir" şeklindeki düzenleme gözetilerek; hükmün sair yönleri incelenmeksizin öncelikle bu sebepten dolayı bozulmasına" (Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, s. 6519.)

KAYNAKLAR

- Alacakaptan, Uğur: “*Fikir, Düşünce Özgürlüğü ve Tehlike Suçları, Çağdaş Batı Hukukunda Bu Konudaki Düşünce ve Uygulamalar*”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı** – C. 2, Ankara, 2000, s. 5–43.
- Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, Ahmet Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013).
- Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, Ahmet Caner, Ahmet Caner, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 14. Baskı, (Ankara, Adalet Yayınevi, 2014).
- Arslan, Çetin ve Azizağaoğlu, Bahattin, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, (Asil Yayın Dağıtım, 2004).
- Atalay, Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Özgürlüğü, Doktora Tezi, (İzmir 1995).
- Aydın, Öykü Didem, “*YTCK Açısından Salt İfade Suç Tiplerine Eleştirel Bir Bakış*”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Mayıs 2006, S. 6, s. 119–143.
- Beignier B et al., **Traité de droit de la presse et des médias**, LexisNexis, 2009, no 861.
- Bayraktar, Köksal, **Suç İşleme Tahrik Cürmü**, İstanbul, 1977.
- Bayraktar, Köksal, “*Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler*” in **Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nin 50 Yılı ve Geleceği**, İstanbul 1977, s. 591.
- Bernd, Scheiff, **Wann beginnt der Strafrechtsschutz gegen kriminelle Vereinigungen § 129 StGB?**, Schriften zum Strafrecht und Strafprozessrecht, German Edition, 1997.
- Centel, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, (İstanbul: Beta Yayıncılık)
- Cihan, Erol: “*Sosyal Sınıfları Düşmanlığa Tahrik Suçu (TCK. m. 312)*”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl:1974, C: XXXX, S.: 1–4, s. 97–130.
- Cohen-Jonathan, G., **L’apologie de Pétain devant la Cour européenne des droits de l’homme**, (RTDH 1999), s. 366–382.

Cohen-Jonathan, G., **L'arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme dans l'affaire Lehideux et Isorni contre France du 23 septembre 1998 : observations critiques**, La Voix de la Résistance no. 214, 1999, s. 32- 36.

Dönmezer, Sulhi: *“Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Sınırı; Hürriyetlerin Özüne Dokunan Sınırlamalar (Mahkeme Kararları Kroniği – Anayasa Hukuku)”*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl:1963, C: XXIX, S.: 3, s. 761–780.

Dreyer, E, Cass. crim., 5 févr. 2013, n° 11–85.909 : JurisData n° 2013–001603 ; Légipresse 2013, n° 303, p. 164, note crit.; D. 2013, p. 805, note P. Egéa ; AJP 2013, p. 218, obs. O. Décima.

G. Le Poittevin, **Traité de la presse**, Paris, 1902–1903, t. 2.

Gökcan, Hasan Tahsin-Artuç, Mustafa ve Yaşar, Osman, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, 2.Baskı, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014).

Gökcan, Ahmet, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK md. 12/2)**, (Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, 2001), s. 43–59.

Hafizoğulları, Zeki, *“Örgütlü Suçluluk”*

<http://www.zekihafizogullari.com/Makaleler/orgutlu%20sucluluk.doc> (çevrimiçi)

Göktürk, Neslihan, **Fikri İçtima**, Ankara: Adalet Yayınları, 2013).

İçel, Kayıhan-Özgenç, İzzet-Sözüer, Adem-Mahmutoğlu S. Fatih ve Ünver, Yener, **Suç Teorisi**, 2. Kitap, 3. Baskı, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1999).

İçel, Kayıhan, **Suçların İçtimaı**, (İstanbul: Sermet Matbaası, 1972).

Katoğlu, Tuğrul, *“Ceza Hukukunda Suçun Mağdur Kavramının Sınırları”*, AÜ-HFD, 61 (2), 2012: s. 657–693.

Koca, Mahmut ve Üzülmez, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014).

Kocasakal, Ümit- Aksoy, Emine Eylem ve Memiş, Pınar, *“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü”*, TCHD, (Çevrimiçi).

- Kaboğlu, Ö. İbrahim, **Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)**, (İstanbul: 9. Baskı, Legal Yayıncılık, 2014).
- Malkoç, İsmail, **Açıklamalı İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu**, 2. Cilt, (Ankara: Malkoç Yayınevi, 3. Baskı, 2008).
- Önder, Ayhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler** Cilt II-III, (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1992).
- Önder, Ayhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994).
- Özbek, Veli Özer vd, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014).
- Özbudun, Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, (Ankara: Yetkin Yayınları, 15. Baskı, 2014).
- Özek, Çetin, **Türk Basın Hukuku**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 1978, s. 353.
- Özek, Çetin, “1997 Türk Ceza Yasası Tasarısı”na İlişkin Düşünceler., **İÜHFİM** 1998, c: LVI, Sayı 1-4, s. 21-68.
- Özgenç, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, (Ankara: 2013).
- Özgenç, İzzet: “Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl:1997, C: LV, S.: 3, s. 51-63.
- Öztürk, Bahri- Erdem, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014).
- Robert, J.-H. **Apologies Et Provocations De Crimes Et Délits**, J.-Cl. communication., Fasc. 3170, 2015.
- Sağlam, Fazıl, “1982 Anayasasının Temel Hak ve Özgürlükler için Getirdiği Sorunlar”, **Bahri Savcı'ya Armağan**, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, 1988), 436 vd.
- Savaş, Vural- Mollamahmutoğlu, Sadık, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, 2.Cilt, (Ankara, 1999).
- Soyaslan, Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı., Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.
- Şen, Ersan, “Suçu ve Suçluyu Övme”, **Ceza Hukuku Dergisi**, 7,2008, 101-110.

- Şen, Ersan, “Suçu ve Suçluyu Övme”, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersansen/1004862-sucu-ve-sucluyu-ovme> (08.11.2013).
- Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan ve Önok, R. Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010).
- Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan/Sancakdar, Oğuz/Önok, Rifat Murat, **İnsan Hakları El Kitabı**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2011).
- Toroslu, Nevzat, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, (Ankara: 1970).
- Ünver, Yener, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003).
- Ünver, Yener, **Adliyeye Karşı Suçlar**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık)
- Véron, M. Cass. crim., 28 avr. 2009 : Dr. pén. 2009, comm. 104, note.
- Yalçın Sancar, Türkan, **Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006).
- Yılmaz, Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2006).